

## Barúwa ya Paúli kwa Varúumi Mulongooryo

Barúwa iyi kwa Varúumi, yaandikwa ni mtumwi Paúli mpendi ajaa akaari fika múuji wa Róoma. Sa jeyyo, Paúli aandika barúwa iyi kuvakiindya vaantu vamura Yéesu va múuji wa Róoma, vara vajaa Vayahúudi na vara si vajaa Vayahúudi (1:16). Paúli aandika barúwa iyi, kwa vaantu voosi va weeru sa voone uwoloki ni kwa Mluungu ufúmaa ko muruma Yéesu Kirisitu (1:17). Ihi barúwa, Paúli yandika mpendi ajaa múujii wa Koríinto, kati ya myaaka ya 55-58 keende Kirisitu avyaalwa.

Barúwii iyi, Paúli akiindya masáare ya ulamuriri vaantu vatúryaa ko tweera kwa Yéesu Kirisitu vii. Kiintu kikuuu alusa, ni vyeene vaantu vari, noo kusea, voosi vatumama vi na vakee-hekerwa ni ukiimani wa nkongojima ya Mluungu (3:23). Alusa musála wa vi uhu ni inkwya, maa kaa, kilungulungu cha Mluungu ni nkaasu ya siku jisiina uhero ko kundikaniwa na Kirisitu Yéesu (6:23). Kei alusa, kusiina ari lusa irya kwa vara vakundikaniwa na Kirisitu Yéesu tuku (8:1). Jeyyo, kari mwiikalo wiitu, Paúli atulairirya tareke tuuba masáare ya iyi weeru, kiri vyoova jeyyo, tvalandulwe miryungu yiitu ko tuuba miryungu ya Mluungu (12:1-2). Sa ulamuriri uhu tatúryaa kari Yéesu Kirisitu, watubwéeyaa twiikale mwiikalo wo mweerya mutima Mluungu (12:1-15:33).

**^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa**

Mulongooro, vaantu voosi si vawoloki tuku 1:1-3:20

Uwoloki na kulamuririwa kwatóorekaa ko muruma Kirisitu 3:21-5:21

Mwiikalo mufya ko kundikaniwa na Kirisitu 6:1-8:39

Maryungu wa Mulungu kwa Viisiraéeli 9:1-11:36

^Vyeene vaantu ^vamura Yésu vasaakwa vikale 12:1-15:13

Ukiindya wo kiimikirirya na lambi 15:14-16:27

**Lumbi**

<sup>1</sup> Baráwa ihi, yafúmire kuri nini Paúli mutumwi wa Kirisitu Yésu. Nini naanirirwa, nive mutumwi na nakerwa sa nvariyele Masáare Maaja ya Mulungu.✧

<sup>2</sup> Mulungu ajáa alaha aya Masáare Maaja aho kali Masáarii ^Yari Mpeho, ko tweera valáli na matwe vaachwe.

<sup>3</sup> Masáare aya Maaja, yalusikira Mwaana wa Mulungu, yeeye kiri wuntu afuma lukolwii lwa matemi Daúdi.

<sup>4</sup> Yeeye asaawulwa kuva Mwaana wa Mulungu, akafufuwe kufuma kwa ^vaakwa kwa ngururu ja Mutima Muja. Yésu Kirisitu noo Mweenevyoosi wiitu.

<sup>5</sup> Ko tweera kwa Yésu na sa irina raachwe, Mulungu atuheera nduwo na murimo wa utumi, so vaanirira vaantu va isi joosi vave matu ko muruma Mulungu.

---

✧ **1:1** Laanga Mirimo ya Vatumwi 9:15; Vagalatía 1:1, 15.

6 Nyuunyu ni vamwi va vaantu avo, mwaanirirwa sa mave vaantu va Yésu Kirisitu.

7 Kwa vanaviitu muri uko múji wa Róoma, nyuunyu ^mweendwa ni Mulungu na ^mwaanirirwa mave vaantu vaachwe. Nduwo na mwiikalo muja fuma kwa Mulungu Taáta wiitu, na kwa Mweenevyoosi wiitu, Yésu Kirisitu, jive na nyuunyu.

*Mpiima ya Paúli yo Kooluumbya Múji wa Róoma*

8 Cha ncholo, noomulumba Mulungu kwa njira ya Yésu Kirisitu sa nyuunyu voosi, sa kumuruma kwaanyu Yésu, kooteereka kuri weeru yoosi.

9 Mulungu ^nimwiinamiraa kwa mutima waani woosi ko variyula Masáare Maaja ya Mwaana waachwe, yeeye amányire ^vyeene navakumbukira

10 siku joosi mpindi ^noomulumba. Haaha kukiimikirirya, noomulumba Mulungu kooni viri dahika, kwa kusaaka kwaachwe, aampeere nkalo yo kuma na kwaanyu.

11 Sa kikomi ndiri na mpiima maatuku vii yo voona, sa nivagavire wuuya wa mutimii sa mwime neeja.

12 Noo kusea twiitheere mitima, kuruma kwaanyu kwaampeere niini mitima, na kuruma kwaani kvaheere nyuunyu mitima.

13 Vanaviitu noosaaka mutaange, niimya neeja kuma na meenyu ^kamema maatuku vii, maa kaa, nakitirwa furu haaha. Noosaaka ntumame kuri nyuunyu, sa nturye ndiwa ja ^vyeene naturya kwa vaantu vingi si ^vari Vayahúdi.

14 Natiite noongwa yo varyiula masáare kwa vaantu voosi, ^vari mweeri na ^vari isi, kwa vaantu ^vasoma na si ^vasoma.

15 Iki noo ^chooreka ndiri na mpiima maatuku vii yo varyiula Masáare Maaja kwa nyuunyu ^mari múujii wa Róoma.

### *Ngururu ya Masáare Maaja*

16 Nini si noóniwa soni ni ayo Masáare Maaja tuku, sa ni ngururu ya Muluungu ^ilámurirya vaantu voosi vara ^viirúmaa, kwa Vayahúudi ta, de na kwa vaantu si ^vari Vayahúudi.

17 Masáare Maaja yatuwyíraa ^vyeene Muluungu atubwéeyaa tave vawoloki miiswii yaachwe kwa njira yo ruma. Vaantu vavíjaa vawoloki ko ruma vii, ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalúusa, “Muuntu ^avalwa ni mawoloki ni Muluungu, kuva ari nkaasu kwa kuruma kwaachwe.”☆

### *Nkalari ya Muluungu Kuri Uvi*

18 Nkalari ya Muluungu yiivárywíire fuma kumwii, kwa vaantu ^viikalaa mwiikalo si ^utuubaa kira Muluungu ^asáakaa na kwa vaantu si ^vari vawoloki vara ^vakítiraa kimáári kwa njira yo sova wawoloki waavo.

19 Sa kira kiintu ^choodaha taangikana cha Muluungu, ni kiweerwii kiri kuri voovo, sa Muluungu akivíikire kiweerwii kuri voovo.

20 Sa keende kumbwa kwa weeru, ^vyeene Muluungu ari ni kiweerwii viri baa neembe vaantu si voomoona. Ivyo viintu ^umba vyoónekyaa ^vyeene ulungu waachwe uri, na atiite laviro

---

☆ 1:17 Laanga Habakúuki 2:4.

^lusiina uhéro. Iki noo ^chooreka, vaantu vasiina cho lusa vaseyye uvi waavo wo diira mataanga Mulungu tuku.

21 Voovo baa neembe vajaa vamataanga Mulungu, si vambweeyirya nkongojima tuku ja yeeye noo Mulungu, baa kei, si vambumba tuku. Kiri vyoova jeyyo, voovo miiririkano yaavo ijaa ni mituhu na mitima yaavo yaava na kikoókoyo.

22 Voovo viivaa kipeembe vatiite tooti, kumbaari ni vakoókoyo.

23 Mulungu si akwíjaa tuku. Maa kaa, voovo vaásakan'yaa nkongojima yaachwe na vidabalaíyo ^viifwíne muuntuuhu ^akwíjaa, ^viifwíne ndee, nchúwo au viintu ^vitambaalaa isi.

24 Jeyyo, Mulungu avareka sa watuube uláku wa kosu ja mitima yaavo na vandookiitumama voovo kwa voovo viintu vya soni mivirii yaavo.

25 Voovo vavalandula kimáari cha Mulungu kuva uloongo. Kei, viinamiraa no vitumamira viúumbe ^vyumbwa kiri vyo mwiinamira no matumamira Muamba mweeneevyo. Na yeeye adúumbwaa kwa siku ^jisiina uhéro! Kikomi.

26 Sa jeyyo, Mulungu avareka watuube uláku waavo wa soni. Baa vaantu vaki vavalandula mirimo ya ^vyeeene miviri yaavo yumbwa, vareka laala na valume, vandookiilala voovo kwa voovo.

27 Viivyo, vaantu valume vareka mirimo ya ^vyeeene miviri yaavo yumbwa, vakakorera uláku na vaantu valume viivaavo. Vaantu valume vandookiitumama voovo kwa voovo viintu vya soni, na sa uwo uvi, vaturya kulairwa chiiru mwiikalwii waavo ja ^vyeeene Miiro yalusa sa kurimira kwaavo.

28 Sa viintu ava vaantu ^vasiita kumataanga Muluungu, Muluungu ne avareka vatuube miryungu yaavo mivi, sa vatamame viintu si ^vyasaakwa vitumamwe.

29 Voovo vamema kira kusova uwoloki, uvi, kudiira kwiikinkima, kuviihya mutima, kivina, wuulai, wiitooli, ukwaata, miryungu mivi na kulusa vaantu.

30 Kei vaantu ava vamema kutukira, vamusula Muluungu, vari heno, vatiite ukudamu, vatiite kwi-ivaa kipeembe, voovo vavangaa uvi mufya, na si vavanyemyaa vavyiri vaavo tuku.

31 Ava vaantu ni vakoókoyo, vawúnaa kulaha kwaavo, vaviihya inda na vasiina mbavariri tuku.

32 Vamányire ulairiri wa uwoloki wa Muluungu, noo kusea vaantu ^vatámamaa mavi ja aya, ulairiri walusa vakweye. Baa jeyyo, voovo vatúbuaa tumama ayo, na kei vavarámiraa vara ^vayatámamaa.

## 2

### *Kulamala kwa Muluungu*

1 Haaha weewe mwiiwaani, weewe usiina cho lusa sa useyye uvi waako tuku, weewe ^mweene ulúsaa irya kwa viingi. Kooni woolusa irya kwa mwiiwaako, taanga ni kiilúsira wiise irya weemweene. Sa baa weewe ^ulúsaa irya kwa viingi, ubwéeyaa uvi wuwu.

2 Suusu tamányire kulusa irya kwa Muluungu ni kwa kikomi kwa vaantu ^vatámamaa uvi.

3 Haaha weewe ^mweene woolusa irya kwa viingi, na kunu weewe wootumama viivyo, wooki-isea neha uri kulusa irya kwa Muluungu wuu?

<sup>4</sup> Baku ni kuchwa wiise mati usúngaati wa wuuja waachwe, kutuurya mutima na uwojeri waachwe wuu? Si umányire wuuja uwo wa Mulungu wakulongola weewe uvalanduke fuma uvii tuku wuu?

<sup>5</sup> Maa kaa, sa ukudamu waako na kusiita kuvalandula mutima waako, wookiiingira nkalari ya Mulungu siku ira ulamu wa uwoloki wa Mulungu iri variyulwa.

<sup>6</sup> Mpiindi iyo, Mulungu muriha ari kira muuntu kwa ^vyeeene atumama.✧

<sup>7</sup> Mulungu vaheera ari nkaasu vara ^vatúbaa tumama maaja kwa uyimiriyi, sa vasáakiraa nyemi na nkongojima fuma kwa Mulungu na nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

<sup>8</sup> Maa kaa, vaantu vara ^viiláangaa voovo vii, vara ^vasiitaa kimáari na ^vatúbaa mwiikalo wo sova uwoloki, kindayirirwa vari ni imalo na nkalari ya Mulungu.

<sup>9</sup> Vaantu voosi ^vatúmamaa uvi kúchoona vari chiiru na turya vari uturikiri,✧ va ncholo ni Vayahúudi de vaantu si ^vari Vayahúudi.

<sup>10</sup> Maa kaa, Mulungu vaheera ari nkongojima, nyemi na mwiikalo muja vaantu voosi vara ^vatúmamaa viija, ta Vayahúudi de vaantu viingi si ^vari Vayahúudi.

<sup>11</sup> Sa Mulungu si asínanalaa muuntu yoyoosi tuku.

<sup>12</sup> Vaantu voosi vara ^vahón'yaa weerwii ya Mi-iro, rimira vari baa neembe vari weerwii ya Mi-iro. Na vaantu voosi vara ^vatúmamaa uvi na kunu vari isi ya Mi-iro, heewa vari irya ni iyo Mi-iro.

---

✧ 2:6 Laanga Sabúuri 62:12; Mpíri 24:12. ✧ 2:9 Laanga 2 Vatesa-loníike 1:6.

13 Sa si vaantu vara ^vatéeraa Miiro noo ^vari vawoloki miiswii ya Mulungu tuu, maa kaa, ni vara ^vatúubaa Miiro noo ^vari valwa ni vawoloki.

14 Vaantu si ^vari Vayahúudi kooni vatámamire vira ^vyene Miiro yalusa, baa neembe iyo Mi-iro ^myene Músa aheewa si viimányire, voovo voónekyaa vatúubaa miiro fuma mitimii yaavo.

15 Nteendo jaavo joónekyaa Miiro ya Mulungu yaandikwa mitimii yaavo. Kei, mitima yaavo ^yiisiman'yaa mavi na maaja, yoónekyaa jeyyo. Baa miiririkano yaavo ^yiirútaa ndihi, mpindi jingi yavatwáalaa na kiloongii na mpindi jingi yavijaa mwiitumbairiryo waavo.

16 Na ja aya Masáare Maaja ^meene nookaarya yalusa, mpindi ja ulamu Mulungu valamurira ari vaantu miiririkano yaavo ya kimbiso kwa njira ya KirisituYéesu.

### *Vayahúudi na Miiro*

17 Haaha sa viintu weewe wookiiyanirira Myahúudi, weewe wiilángyaa Miiro na wiivaa kipeembe uri wa Mulungu.

18 Weewe umányire ^cheene Mulungu yoosaaka na urúmire kira ^kiri cha uwoloki sa ukiindiwa Miiro yaachwe.

19 Ati nyuunyu mwiimányire mari mwiitumbairiryo kwa vahoku, na kiweerwa kwa vaantu vara ^varimira kilwiiryii.☆

20 Kei, ati uri mukiindya wa vakoókoyo na vasinga vaduudi, sa kuri iyo Miiro wiiséaa utite umanyi wa kimáári na kikomi.

---

☆ 2:19 Laanga Isáaya 42:6-7; 49:6; 60:3.



21 Haaha weewe ^mweene ukíindyaa viingi, sa che si wookiikiindya weemweene? Weewe ^ukíindyaa kwa vaantu viingi vareke kwiiva, sa che weewe wookiiva?

22 Weewe ^waséaa “Kari uyéendaa na muki wa muuntu tuku,” sa che weewe wooyeenda na muki wa muuntu? Weewe ^waséaa wasuula vidabalaíyo, sa che weewe wookiiva viintu fuma nyuumbii ja miluungu ya vidabalaíyo?

23 Eri, weewe ^wiiváiraa kipeembe Miiro, eri, si wookoona wamuchwíjaa mati Muluungu ko wuna Miiro tuku wuu?

24 Ja ^vyeeene Masáare ^Yari Mpeho yalusa, “Nyuunyu Vayahúudi moobweeyya irina ra Muluungu rihintikirwe ni vaantu si ^vari Vayahúudi.”☆

25 Kutwaalwa kwaako kibawii kava kwiise na kunáalo kooni wootuuba Miiro. Kooni woowuna Miiro, wavíjaa ja muuntu si ^atwaalwa na kibawii.

26 Kooni muuntu si ^atwaalwa na kibawii atámamire uwoloki ura Miiro ^yasaaka, Muluungu mavala ari ja ^atwaalwa na kibawii.

27 Vaantu vara si ^vatwaalwa na kibawii, maa kaa, ^vatúubaa Miiro, lusa vari irya kari nyuunyu Vayahúudi ^mwatwaalwa na kibawii. Ni lusa ni-ise jeyyo, sa baa neembe nyuunyu mwatwaalwa na kibawii na muri na Miiro, mwiwúnaa iyo Miiro.

28 Noo kusea, si kira muuntu ^oónekanaa ni Myahúudi weerwii, ni Myahúudi wa kikomi tuku, na kutwaalwa na kibawii si kiintu cha muvirii vii tuku.

29 Tuku! Myahúudi wa kikomi ni muuntu

☆ 2:24 Laanga Isáaya 52:5; Esekiéli 36:20, 22.

^ari matu kwa Muluungu mutimii waachwe. Na kutwaalwa na kibawii kwa kikomi, ni kutwaalwa kibawii kwa matima, kura ^kubwéeyiwa ni Mutima Muuja na si ko tuuba Miiro tuku. Muuntu ja uwo turya iise nyemi fuma kwa Muluungu na si kwa vaantu tuku.

### 3

#### *Uwoloki wa Muluungu*

<sup>1</sup> Haaha, ni kunáálo che kwatiite kuva Mvayahúudi? Baku kunáálo che kwatiite kutwaalwa na kibawii?

<sup>2</sup> Kwa kira njira kwatiite kunáálo! Cha ncholo, Muluungu ajáa avakwaatya Vayahúudi masáare yaachwe.

<sup>3</sup> Kikomi vamwi vaavo si varuma tuku. Che turi lusa? Haaha sa uko kudiira kwaavo kuruma, valandula kuri kwiilaangiwa kwa Muluungu wuu?

<sup>4</sup> Aka tuku! Muluungu ni wo kiilaangiwa siku joosi baa neembe kira muuntu ni muloongo. Ja ^vyeeene Masáare ^Yari Mpeho yalusa,

“Ee Muluungu mpiindi ^woolusika, weewe utaangikane kwa vaantu uri wa kikomi, kei kati ^wolamurirwa weewe usiinde.”☆

<sup>5</sup> Maa kaa, kooni kusova uwoloki kwiitu koónekyaa uwoloki wa Muluungu, che turi lusa de? Eri, tusee, kooni Muluungu yootulaira chiiru sa kusova uwoloki kwiitu, yeeye si ari muwoloki tuku wuu? Niini Paúli noolusika aha ja kiri muuntu vii.

<sup>6</sup> Aka tuku! Ngaari viri jeyyo, jooli viri dahika Muluungu kulamurira weeru?

☆ 3:4 Laanga Sabúuri 51:4.

<sup>7</sup> Kei viingi ifaanaa vasee, “Kooni uloongo waani wookoongererya kimáári cha Mulungu na no maretera nkongojima yaachwe munumunu, sa che niini nooheewa irya ja mavi?”

<sup>8</sup> Ivyo ni ja kusea, “Hendi tutumame avi sa wuja wuje.” Jeyyo, noo vyeene vaantu viingi vootulongowererya, ati suusu takíindyaa jeyyo. Avo, heewa vari irya vyeene vyasaakwa.

*Kusiina Muntu Ari Mwoloki Tuku*

<sup>9</sup> Haaha che turi sea? Eri, suusu Vayahúudi ni vaaja kulookya vaantu viingi wu? Baa kiduudi vii tuku. Sa tahúmwire laira Vayahúudi, na vaantu voosi si vari Vayahúudi, ni isi ya avi vari.

<sup>10</sup> Ja vyeene Masáare Ari Mpeho yasea, “Kusiina muntu ari mwoloki tuku, baa umwi vii tuku.

<sup>11</sup> Kusiina muntu ari na miryungu tuku, kusiina muntu amúsáakiraa Mulungu tuku.

<sup>12</sup> Vaantu voosi vamureka Mulungu, na voovo si kiintu tuku miiswii yaachwe, kusiina atámamaa mwoloki tuku, baa umwi vii tuku.✧

<sup>13</sup> Malaka yaavo ni ja mbiríra jiri mwaarya, ndimi jaavo jamema uloongo, ukeenke wa milomo yaavo wakúusaa kinyéruumbe cha nyororoda.✧

<sup>14</sup> Milomo yaavo yamema njumo na usungu.✧

<sup>15</sup> Majeo yaavo yaanguha noo kiita sakami.

<sup>16</sup> Imalo na uturikiri vyoónekanaa kira haantu vari doma.

---

✧ 3:12 Laanga Sabúuri 14:1-3; 53:1-3; Muvariyuli 7:20. ✧ 3:13 Laanga Sabúuri 5:9; 140:3. ✧ 3:14 Laanga Sabúuri 10:7.

17 Njira ya mwiikalo muuja si viimányire tuku.☆

18 Voovo vasiina matu kwa Muluungu vii tuku.”☆

19 Haaha suusu tamányire kira kiintu Miiro ^yaluusa ni sa vaantu ^vari isi ya iyo Miiro, na iyo Miiro yavukwa sa vaantu voosi vasove kiintu cho huirirya, na weeru yoosi ilamurirwe ni Muluungu.

20 Sa kusiina muuntu ^aválwaa ni mawoloki mbere ya Muluungu so tuuba ^vyeeene Miiro yasea tuku. Miiro kiintu ^ibwéeyaa ni koonekya muuntu ni atumamaa uvi vii.

*Uwoloki ^Wujaa kwa Nduwo ya Muluungu ko Mura Yéesu*

21 Maa kaa, haaha Muluungu oónekiirye njira yo turya uwoloki baa tuuba kira Miiro ^yaluusa tuku. Noyo Miiro na valáli na mutwe valuusa kiintu iki.

22 Kumuruma YéesuKirisitu noo kubwéeyaa Muluungu avarume vaantu ni vawoloki. Muluungu abwéeyaa jei kwa vaantu voosi ^vamuraúmaa. Yeeye si asínanalaa baa umwi tuku,

23 sa vaantu voosi vatumama uvi na vakeehek-erwa kukiimana kwa nkongojima ya Muluungu.

24 Maa kaa, vaválwaa ni vawoloki bweete kwa nduwo ya Muluungu kwa njira ya ununuuli ^uri kuri kukundikaniwa na Kirisitu Yéesu.☆

25 Muluungu amutoola Yéesu Kirisitu ave mpóryo, sa vaantu ^vari ruma Yéesu, vakundikaniwe na Muluungu ko tweera sakami ya Yéesu. Abweeyya jeyyo, sa oonekye uwoloki waachwe. Sa aho kali,

☆ 3:17 Laanga Isáaya 59:7-8.

☆ 3:18 Laanga Sabúuri 36:1.

☆ 3:24 Laanga Vaeféeso 1:7; Vakolosái 1:14.

Mulungu ajáa ayimirirya baa kũkwaatya ũvi wa vaantu tũkũ.

<sup>26</sup> Abweeyya jei, sa oonekye ũwoloki waachwe mpiindi iji. Kei oonekye ni mũwoloki na yeeye noo avaválaa vaantu ^vamuraŵa Yéesu ni vawoloki.

<sup>27</sup> Haaha suusu vaantu kwiivaa tũri vipeembe wũũ? Tũkũ! Kwa miiro irikwi? Sa ati takwáatyaa Miiro wũũ? Tũkũ! Maa kaa, sa viintũ ^tamuruma Yéesu.

<sup>28</sup> Sa Mulungu amaválaa mũntũ ni mũwoloki kwa kumuruma Yéesu, na si ko tuuba mirimo ya Miiro tũkũ.

<sup>29</sup> Au bakũ Mulungu ni Mulungu wa Vayahúudi vii wũũ? Eri, yeeye si ari Mulungu wa vaantu si ^vari Vayahúudi tũkũ wũũ? Hii, yeeye ni Mulungu wa vaantu baa si ^vari Vayahúudi.

<sup>30</sup> Mulungu ni ũmwi vii, yeeye avaválaa vaantu ^vatwaalwa na kibawii vave vawoloki kwa njira yo muruma Yéesu, na vaantu si ^vatwaalwa na kibawii kwa njira yiyo yo muruma Yéesu.

<sup>31</sup> Eri, haaha ni kwiisiita tiise Miiro kwa njira ihi yo muruma Yéesu wũũ? Aka tũkũ! Kiri vyoova jeyo ni kwiikiimikirirya tiise Miiro.

## 4

### *Aburaháamu Avalwa ni Mũwoloki ko Ruma vii*

<sup>1</sup> Ha che tũri lũũsa kũri Aburaháamu baaba wiitũ kiwũntũ? Yeeye jooli ataanga masáare aya yo va mũwoloki mbere ya Mulungu?

<sup>2</sup> Kooni Aburaháamu avalwa ni mũwoloki mbere ya Mulungu kwa mirimo ^yabooaha, Aburaháamu ajáa atiite kũntũ cho kiivaira kipeembe, maa kaa, mbere ya Mulungu, tũkũ.

<sup>3</sup> Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Aburaháamu akamuruma Muluungu, sa jeyyo, Muluungu akamuvula Aburaháamu ni mawoloki.”☆

<sup>4</sup> Haaha, muuntu ^atámamaa murimo, masáala waachwe si kilungulungu tuku, ni noongwa yaachwe ^asaakwa aheewe.

<sup>5</sup> Maa kaa, muuntu si ^atámamaa murimo tuku, sa avalwe ni mawoloki ni Muluungu, kiri vyoova jeyyo, amurúmaa Muluungu, kuruma kwaachwe Muluungu, kwaválwaa ni wvoloki. Muluungu avaválaa vavi ni vawoloki.

<sup>6</sup> Mutemi Daúdi alúusa masáare ayo mpíindi ^alusikiráa ntálarya ^ari noyo muuntu ura Muluungu ^amuvula ni mawoloki baa kulaanga mirimo yaachwe tuku.

<sup>7</sup> “Vatalariwa vara ^vasewa ni Muluungu,  
nteendo jaavo ja kuwuna miiro jasíire,  
vara wvi waavo ^wahonolwa wuu.

<sup>8</sup> Atalariwa muuntu ura,  
Ijeva si ^aválaa vii kaa tuku wvi waachwe.”☆

<sup>9</sup> Eri, ihi ntálarya ni kwa vaantu ^vatwaalwa na kibawii, noo kúsea, Vayahúudi vii wuu? Baku kei, baa ni ya vaantu vara si ^vatwaalwa na kibawii, noo kúsea vara si ^vari Vayahúudi wuu? Talúusire Aburaháamu amuruma Muluungu ne Muluungu akamuvula Aburaháamu ni mawoloki.☆

<sup>10</sup> Eri, ni mpíindi che Aburaháamu ^avalwa ni mawoloki? Ni de atwaalwe na kibawii baku ^akatwaalwe na kibawii? Ni de atwaalwe kibawii na si ^akatwaalwe kibawii tuku.

---

☆ 4:3 Laanga Ncholo 15:6. ☆ 4:8 Laanga Sabúuri 32:1-2. ☆ 4:9 Laanga Ncholo 15:6.

11 Aheewa isháara yo twaalwa na kibawii, ja matooso wa uwoloki ^ajáa nowo sa kuruma kwaachwe ^kweene ajáa noko de baa atwaalwe na kibawii. Kwa njira iyo, Aburaháamu abweeyyiwa ni taáta wa vaantu voosi vara ^vamuraúmaa Muluungu, baa vara si ^vatwaalwa na kibawii, sa baa voovo vavalwe ni vawoloki.

12 Kei, yeeye ni taáta wa vara ^vatwaalwa na kibawii, avo si vatwaalwa vii na kibawii tuku, maa kaa, vatúubaa njira ya kuruma Muluungu ira ^ng'eene Aburaháamu taáta wiitu ajáa noyo de atwaalwe na kibawii.

13 Kwiichuunga kwa Muluungu, Aburaháamu na mbyaala yaachwe hokera vari weeru, ☆ Aburaháamu si aheewa sa atuuba Miiro tuku, maa kaa, ko tweera uwoloki ^wúújaa kwa kumuruma kwaachwe Muluungu.

14 Kooni ni vara ^vatúubaa Miiro noo ^vari kuva vahokeri va weeru, kumuruma Muluungu si kiintu tuku, na kwiichuunga kwa Muluungu ni kiintu kisiina,

15 sa Miiro yaréetaa imalo ra Muluungu. Maa kaa, kooni Miiro isiina, noko kwiiwuna kusiina tuku.

16 Sa jeyyo, uko kwiichuunga kuújaa ko ruma, sa ive ni kwa nduwo, na itoolwe kikomi kwa mbyaala yoosi ya Aburaháamu. Kei itoolwe si kwa vara ^vatúubaa Miiro vii tuku, kiri vyoova jeyyo, ive kwa voosi vara ^vari na kuruma ja kwa Aburaháamu. Yeeye Aburaháamu ni baaba wiitu wa mutima wa suusu voosi.

17 Ja ^vyene Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Nakuvika uve taáta wa isi ^jiri foo.” ☆ Yeeye ni

☆ 4:13 Laanga Ncholo 22:17-18. ☆ 4:17 Laanga Ncholo 17:5.

taáta wiitu miiswii ya Muluungu. Aburaháamu amuruma yeeye Muluungu avahéeraa vaantu ^vaakwya nkaasu, na kwa kulairirya kwaachwe viintu ^visiina vyavíjaa.

18 Aburaháamu ajáa iilaangya viintu si ^vidáhikaa kwiilaangiwa na sa jeyyo akava taáta wa isi ^jiri foo ja ^vyeene Muluungu amusea, “Mbyaala yaako kuva iri nkúulu munumunú.”☆

19 Baa neembe Aburaháamu ajáa adálahire, wa myaaka sengerera igana rimwi (100), kuruma kwaachwe si kwasingisika tuku baa kei ataangáa maviri waachwe ni ja ^waakwya, na inda ya Sáara ijáa yaakwya.

20 Maa kaa, Aburaháamu ajáa asiina kivundu na kura kwiichuunga ^kweene Muluungu ajáa amuheera tuku, maa kaa, yeeye akava na ngururu kwa kuruma kwaachwe na akamuheera Muluungu nkongojima.

21 Yeeye ajáa amányire kikomi Muluungu adáhaa tumama yara ^iichuunga kumatumamira.

22 Iki noo ^chooreka Muluungu amavala Aburaháamu ni mwoloki kwa kuruma kwaachwe.

23 Aya masáare yasea, “Muluungu amavala ni mwoloki,”☆ si yaandikwa sa yeemweene vii tuku,

24 maa kaa, yaandikwa baa kari suusu. Suusu ^tarúmaa Muluungu amafufula Yéesu, Mweenevyoosi wiitu, suusu naasu valwa turi turi vawoloki.

25 Yeeye Yéesu atoolwa, akweye sa uvi wiitu, ne afufuka sa tvalwe turi vawoloki.

## 5

---

☆ 4:18 Laanga Ncholo 15:5. ☆ 4:23 Laanga Ncholo 15:6.



*Kumuruma Yéesu Kwaréetaa Cheeru*

<sup>1</sup> Jeyyo, sa viintu tavalwa ni vawoloki kwa njira yo ruma, haaha tatite mwiikalo muja na Mulungu ko tweera Mweenevyoosi wiitu, YésuKirisitu.

<sup>2</sup> Kuri yeeye sa viintu tamuruma Yésu, Mulungu atuheera nduwo yaachwe kwa njira yo muruma, na jeyyo noo ^vyene twiikalaa haaha. Na kei, tookoona mwerere maatuku vii, sa tookiilaangya kuva turi hamwi na Mulungu kuri nkongojima yaachwe.

<sup>3</sup> Si jeyyo vii tuku, baa kei, tookiiteera mwerere kati ^tootarikira sa tamanyire uturikiri waréetaa uyimiriryi.

<sup>4</sup> Uyimiriryi waréetaa wiimikiri, na wiimikiri waréetaa kwiilaangya.

<sup>5</sup> Kwiilaangya si kubwéeyaa tusove mitima tuku, sa Mulungu ahumwiiire tukung'antira kweenda kwaachwe mitimii yiitu kwa njira ya Mitima Muja uh ^atuheera.

<sup>6</sup> Mpindi suusu ^tjaa tusiina ngururu, mpindi ja Mulungu ^jikafike, Kirisitu aakwya sa suusu si ^tatubaa kira Mulungu ^asáakaa.

<sup>7</sup> Kikomi vyafafa maatuku vii muuntu kukwya sa muuntu mawoloki. Ifaanaa vikadahika muuntu umwi akiitoola akwye sa muuntu muja munumunu.

<sup>8</sup> Maa kaa, Mulungu yookoonekya atweenda maatuku vii, yeeye atoola Kirisitu akwye sa suusu, mpindi suusu ^tjaa tukaari vavi.

<sup>9</sup> Sa viintu tavalwa turi vawoloki kwa njira ya sakami ya Kirisitu, kikomi kulookya ivyo,

lamuririwa turi ni yeeye fuma nkalarii nkari ya Muluungu ko tweera yeeye.

<sup>10</sup> Sa mpindi ^tjaaa tukaari vavi va Muluungu, tjaaa takundikaniwa ne kwa njira ya inkwya ya Mwaana waachwe. Kulookya ivyo, sa viintu tahumula kundikaniwa ne, ni kiweerwii viri yeeye tlamurirya ari kwa nkaasu ya Mwaana waachwe.

<sup>11</sup> Si ivyo vii tuku, kei toovyeenda maatuku vii kwa Muluungu kwa njira ya Mweenevyoosi wiitu, Yeesu Kirisitu, na kwa njira yaachwe, suusu talumaniwa na Muluungu.

### *Adáamu Areeta Inkwya, Yéesu Areeta Nkaasu*

<sup>12</sup> Jeyyo, kwa njira ya muntu umwi, noo kusea Adáamu, uvi wiingira kuri weeru, na uwo uvi wareeta inkwya. Noyo inkwya yaviingira vaantu voosi sa voosi vatumama uvi.

<sup>13</sup> De Miiro iviikwe ni Muluungu, uvi ujaa umwaari kuri weeru. Maa kaa, uvi si uvikwaa nkumbukirii tuku kooni kusiina Miiro.

<sup>14</sup> Maa kaa, keende mpindi ja Adáamu furu mpindi ja Músa, inkwya ijaa yimirira baa vara si ^vatumama uvi ko wuna ulairiri ja ura wa Adáamu. Adáamu ni ja buuwo vii ya Kirisitu ura ^uaja.

<sup>15</sup> Maa kaa, kuhon'ya kwa Adáamu si kuri yaaniririwa na kilungulungu cha Muluungu tuku. Sa uvi wa muntu umwi wareeta inkwya kwa vaantu ^vari foo. Maa kaa, nduwo ya Muluungu isiina kipimo na kilungulungu cha Muluungu chuaja kwa nduwo ya muntu umwi, noo kusea Yeesu Kirisitu. Na kilungulungu ikyo, choolookererya kwa vaantu ^vari foo.

16 Haaha kwatĩite kwiisima kati ya kilungulungu cha Muluungu na kuherererya kwa uvi wa muntu umwi. Na sa kwa uvi uwo, Muluungu ajaa atoola ulamu, na ulamu uhu, ukareeta kuheewa irya. Maa kaa, kilungulungu cha Muluungu kikuuja sa uvi uri foo wa vaantu, na kwa njira iyo, Muluungu avavala voovo ni vawoloki mbere yaachwe.

17 Ko tweera uvi wa muntu umwi, inkwya yimira kwa uwo muntu umwi. Maa kaa, kulookererya ivyo, kikomi vara voohokera nduwo ya Muluungu isiina kipimo no turya kilungulungu cha uwoloki, kwimira vari nkaaswi ko tweera muntu wiingi, noo kusea Yesu Kirisitu.

18 Sa jeyyo, ja vyeene uvi wa muntu umwi wareeta kuheewa irya kwa vaantu voosi, viivyo marimo wa uwoloki wa muntu umwi, wavabweyya vaantu vavalwe ni vawoloki, na jeyyo, vaantu voosi vareterwa nkaasu.

19 Kei kwa kuso va matu kwa muntu umwi kwa Muluungu, vaantu vari foo vabweyyiwa vave vavi, viivyo, kva matu kwa muntu umwi wiingi kwa Muluungu, bweyya kuri vaantu vari foo vave vawoloki.

20 Miiro yareetwa sa uvi ukiingike. Maa kaa, uvi ukakiingike, noyo nduwo ya Muluungu ija yaakiingika baa kulookya.

21 Jeyyo, ja vyeene uvi wimira ukareeta inkwya, viivyo nduwo nkulu ya Muluungu yookimira kwa njira yo tubweyya tave vawoloki. Kei, yoturetera nkaasu ya siku jisiina uhero kwa njira ya Yesu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu.

## 6

*Kukwya noo Fufuka Hamwi na Kirisitu*

<sup>1</sup> Haaha, che de turi lusa? Eri, tutuube tumama uvi sa nduwo ikiingike wuu?

<sup>2</sup> Aka tuku! Suusu takwyira uvi, jooli turi daha tuuba kwiikala uvii?

<sup>3</sup> Eri, suusu voosi ^tabatisiwa kunu tookundikaniwa na Kirisitu Yésu, si mwamanyire talamaniwa ne inkwyii yaachwe tuku wuu?

<sup>4</sup> Haaha, suusu taakwya na tataahwa hamwi na Kirisitu kwa njira ya ubatiso, sa jeyyo, kooni Yésu afufulwa kwa ngururu ya nkongojima ya Taáta, viivyo baa suusu daha turi kwiikala mwiikalo mufya.

<sup>5</sup> Kooni suusu taava kiintu kimwi na Yésu kwa inkwya yaachwe, viivyo suusu naasu kuva turi ne kiintu kimwi ufufukwii waachwe.

<sup>6</sup> Suusu tamanyire wuntu wiitu wa uvi wan-ing'iniwa furu ukakwya hamwi na Kirisitu, sa maviri wa uvi umalwe, na suusu tareke kuva vatamwa va uvi.

<sup>7</sup> Sa muntu yoyoosi ^aakwya, avalwa ni mawoloki ko kerwa fuma uvii.

<sup>8</sup> Haaha kooni taakwya na Kirisitu, ruma tiise, kiikala tweende ne.

<sup>9</sup> Sa tamanyire, Kirisitu afufulwa na si ari kukwya vii kaa tuku kei. Inkwya isiina wiimiriri mweeri yaachwe tuku.

<sup>10</sup> Yeeye ^akakweye, aakwya kamudu vii, na akava uusiindire uvi. Haaha iikalaa kwa nkongojima ya Mlungu.

<sup>11</sup> Jeyyo, baa nyuunyu ivali mwasiinda uvi, na uvi si ari daha kavimirira nyuunyu tuku kei.

Na ni nkaasu muri kwa Mulungu kwa njira yo kundikaniwa na Kirisitu Yésu.

<sup>12</sup> Haaha kari muurekere uri wiimirire miviri yaanyu ikwiyijaa tuku, sa mutuube ulaku uri muri wa miviri tuku.

<sup>13</sup> Kei, kari mutoole haantu ha miviri yaanyu have saama jo tumamira masáare si yari ya uwoloki tuku. Kiri vyoova jeyyo, itooli nyuunyu kwa Mulungu ja vaantu mujáa mwaakwa, na haaha mwatite nkaasu ifya. Nyuunyu tooli haantu ha miviri yaanyu ja saama jo tumamira uwoloki.

<sup>14</sup> Na uri si uri wiimirira nyuunyu kei tuku, sa si muri isi ya Miiro tuku, maa kaa, isi ya nduwo.

*Vaantu Vamuruma Yésu ni Vatámwa va Uwoloki*

<sup>15</sup> Haaha, che turi sea de? Tutuube tumama uri sa viintu turi isi ya nduwo na si isi ya Miiro tuku wuu? Aka tuku!

<sup>16</sup> Kikomi mwamanyire, kooni mwiivikire kwa muntu ja vatámwa vari matu, nyuunyu kikomi ni vatámwa vaachwe.☆ Iki ni kikomi, kooni muri kuva vatámwa va uri, uhero waachwe ni inkwya, au kooni muri vatámwa vari matu kwa Mulungu, uhero waachwe ni uwoloki.

<sup>17</sup> Adumbwe Mulungu, sa aho kali mujáa vatámwa va uri, maa kaa, haaha mwaava matu kwa mitima yaanyu kwa kira ukiindya mwakwaatiwa.

<sup>18</sup> Nyuunyu mwavikwa húuru fuma utúmwii wa uri, mukava vatámwa va uwoloki.

<sup>19</sup> Nalusire lusimo lwa vatámwa kwa masáare ya kiwuntu, sa teketeke yaanyu ya kiwuntu. Aho ncholo, mujáa mwatoola haantu ha miviri

☆ 6:16 Laanga Yooháani 8:34.

yaanyu ja vatúmwa va nteendo jo wuna miiro na makalookererya nteendo ijo. Viivyo haaha tooli haantu ha miviri yaanyu, ja vatúmwa va uwoloki ^kweene kuhhererya kwaachwe ni wuuja mbere ya Muluungu.

<sup>20</sup> Mpiindi ^mujáa vatúmwa va uvi, mujáa mwiiyanjaala si mwadoomeririwáa kutumama uwoloki tuku.

<sup>21</sup> Ni kunáálo che mwaturya mpiindi ^mwatamamáa viintu haaha ^moovyoonera soni? Kuhherererya kwa viintu ivyo, ni inkwya ya siku ^jisiina uhero.

<sup>22</sup> Maa kaa, haaha mwaava húuru fuma uvii na mwaava vatúmwa va Muluungu, kunáálo ^mari turya vabweyya iri muve vaaja mbere ya Muluungu, na kuhherererya kwaachwe ni nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

<sup>23</sup> Sa musáala wa uvi, ni inkwya, maa kaa, kilungulungu cha Muluungu ni nkaasu ya siku ^jisiina uhero ko kundikaniwa na Kirisitu Yésu Mweenevyoosi wiitu.

## 7

*Ura ^Amuruma Yésu si Akundikaniwa na Miiro Tuku*

<sup>1</sup> Vanaviitu, ni luusa niise jei sa ni luusika niise na vaantu ^vímányire Miiro. Mwamányire Miiro ni mweeri ya muuntu iri kati muuntu ^ari nkaasu.

<sup>2</sup> Baa ja tusee, muuntu muki ^aloolwa, achungwa ni miiro ya ilóla mpiindi joosi mume waachwe ^ari mooyo, maa kaa, mume waachwe kooni akwíire, uwo muuntu muki achunguriirwe fuma iyo miiro ya ilóla.

<sup>3</sup> Jeyyo, kooni uwu muuntu muki alóorirwe ni muuntu mulame wiingi mpiindi mulame waachwe ^ari mooyo, uwu muuntu muki kaanirirwa ari ^ayéendaa na mulame wa muuntu. Maa kaa, kooni mulame waachwe akwíire, uwu muuntu muki iyanjaala, si ari isi ya miiro ya ilóola tuku, si ari kaanirirwa ^ayéendaa na mulame wa muuntu tuku.

<sup>4</sup> Viivyo, vanaviitu, nyuunyu mwahumula kukwya kari Miiro, kwa njira ya maviri wa Kirisitu. Haaha mwaava máari ya wiingi, ura ^afufulwa sa tudahe kuvyaala ndiwa njira sa Mulungu.

<sup>5</sup> Sa mpiindi ufumo wa wuntu wiitu wa uvi ^wimiráa miiririkano yiitu, Miiro yabweeyya aláku alookye na uve na ngururu yo tumama mirimo mivi mivirii yiitu, sa tuvyaale ndiwa ^jiréetaa inkwya.

<sup>6</sup> Maa kaa, haaha tarekerwa fuma Miirwii, sa taakwya kwa kira ^chatwimiráa. Tarekerwa fuma Miirwii, sa tumutamamire Mulungu kwa njira ifya ya Mutima, na si kwa njira ya kali ya Miiro ^yaandikwa tuku.

### *Miiro ya Mulungu Yatoónekyaa ^Vyeene Uvi Uri*

<sup>7</sup> Haaha, che de turi lusa? Tusee Miiro ni uvi wuu? Aka tuku! Kikomi ngaari si Miiro, ngaari si nuutaanga uvi tuku. Ngaari si nataanga kumererya mati kiintu cha muuntu ni uvi tuku, ngaari Miiro si yalusa, “Kari uméreryaa mati tuku.”✧

<sup>8</sup> Maa kaa, ^nkataange uwu ulairiri, uvi waankumurirya ukiinula kira mpima yo mererya mati. Sa kooni kusiina Miiro, uvi waakwya, usiina ngururu yo vabweeyya vaantu vatamame uvi tuku.

---

✧ 7:7 Laanga Ufumo 20:17; Nkumbukira ya Miiro 5:21.

<sup>9</sup> Mpĩndĩ jimwi, nĩnĩ nijáa nkaasũ bila Miiro, maa kaa, ulairiri ʼukũje, ʼvĩ ukava nkaasũ, naani nkakwya.

<sup>10</sup> Nkoonũ ʼũra ulairiri ʼwasaakwa ʼreete nkaasũ, kwaani waréetire inkwya.

<sup>11</sup> Sa ʼvĩ ʼukaturye nkalo ko tweera njira ya ʼwo ulairiri, waankoovera. Na ko tweera ulairiri ʼwo, nkũlawa.

<sup>12</sup> Jeyyo, Miiro nĩ miija mbere ya Mũlungũ, na ulairiri nĩ mũja, na nĩ wa ʼwoloki, kei wabooha.

<sup>13</sup> Eri, kira ʼchabooha chaava inkwya kwaani wũ? Aka tũkũ! Maa kaa, sa ʼvĩ utaangwe nĩ ʼvĩ, wareeta inkwya kũri nĩnĩ ko tweera kira ʼkijáa chabooha, sa kwa njira ya ulairiri ʼvĩ utuube kũva nĩ mũvĩ mũnũmũnũ kũlookya.

### *Kwiisiinda na ʼvĩ*

<sup>14</sup> Tamányire Miiro nĩ ya mutimii, maa kaa, nĩnĩ ufumo waani nĩ wa mũntũ, naani navawa iyoombe nive mutũmwa wa ʼvĩ.

<sup>15</sup> Kĩkomi nĩnĩ mweeneevyo si niimányire ʼcheene nootũmama tũkũ. Sa kira ʼndiri saaka tũmama, si noodaha tũmama tũkũ, maa kaa, nootũmama yara ʼnasũla.

<sup>16</sup> Kooni nootũmama kira si ʼnoosaaka tũmama, nĩ ruma niise Miiro yabooha.

<sup>17</sup> Haaha si nĩnĩ kĩkomi ʼnootũmama ʼvĩ tũkũ, maa kaa, ʼũra ufumo waani wa ʼvĩ ʼwiĩkalaa kũri nĩnĩ.

<sup>18</sup> Sa namányire, kusiina ʼchabooha chochoosi ʼchiĩkalaa kũri nĩnĩ tũkũ, noo kũsea ufumwii wa wũntũ waani wa ʼvĩ. Sa nookoona mpĩma yo tũmama ʼvyabooha, maa kaa, si noodaha kuvitũmama tũkũ.



19 Noosaaka tumama kira ^chabooha, maa kaa, si nookitumama tuku. Si noosaaka tumama ^chaviiha tuku, baa neembe ni jeyyo, nootuuba kitumama.

20 Haaha kooni nootumama kira si ^noosaaka kukitumama, si niini ^nootumama ivyo tuku, maa kaa, ni ura uvi ^wiikalaa kuri niini.

21 Sa jeyyo, nataanga natiite mwiiro isii yaani, kira ^ndiri saaka tumama kira ^chabooha, nki-ishaana nasáawiire kutumama kiintu kivi.

22 Sa isi'isii mutimii waani, Miiro ya Muluungu yaanjéryaa mutima.

23 Maa kaa, nookoona kwatiite mwiiro wiingi ^wootumama murimo muvirii waani, ^mweene woolwa na mwiiro wa miryungu yaani. Uwo, wookumbweeyya mbe mutumwa wa mwiiro wa uvi, ura ^wootumama murimo muvirii waani.

24 Aka, niini mukiva! Ani ari kuumdamurirya fuma muvirii uhu ^wookuntwaala na inkwyii?

25 Noomudumba Muluungu ko tweera Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu! Jeyyo, niini mweenevyo kwa miryungu yaani ndiri mutumwa wa Miiro ya Muluungu, maa kaa, kwa ufumo wa wuntu waani wa uvi, ndiri mutumwa wa miiro ya uvi.

## 8

### *Mwiikalo ^Hlongoolwaa ni Mutima wa Muluungu*

1 Sa jeyyo, haaha kusiina ^arilusa irya kwa vara ^valumaniwa na Kirisitu Yéesu tuku.

2 Sa kwa njira ya Kirisitu Yéesu, miiro ya Mutima wa nkaasu, wavabweeyya mave húuru fuma wiimiririi wa miiro ya uvi na inkwya.

<sup>3</sup> Miiro si yadaha kutubweeyya tave húuru na ùvi tuku, sa teketeke ya ufumo wa wúuntu wiitu wa ùvi. Sa jeyyo, Mulúungu amatama Mwaana waachwe ári na maviri ári ja yiitu suusu ári vavi. Ëhu Mwaana waachwe aava mpóryo sa ùvi, na kwa njira iyi Mulúungu akava alúusire irya kwa ùvi kari maviri.

<sup>4</sup> Mulúungu abweeyya jeyyo, sa woloiki ura Miiro áyasaaka, ukiimane isii yiiswi, suusu si átwiikalaa ko tuuba ufumo wa wúuntu wiitu wa ùvi tuku, maa kaa, ko tuuba Mutima wa Mulúungu.

<sup>5</sup> Vara áviikalaa ko longoolwa ni ufumo wa wúuntu waavo wa ùvi, miryúungu yaavo yaméreryaa mati kutumama ùvi, maa kaa, vara ávalóngoolwaa ni Mutima Múja, vabwéeyya viintu vira Mutima Múja áasákaa.

<sup>6</sup> Sa miryúungu ya ufumo wa wúuntu wa ùvi ni inkwya, maa kaa, miryúungu yo longoolwa ni Mutima, ni nkaasu na mwiikalo múja.

<sup>7</sup> Sa miryúungu ya wúuntu wa ùvi ni mavi wa Mulúungu, sa yeeye si iivíkaa isi ya Miiro ya Mulúungu tuku, kei si adáhaa tuku.

<sup>8</sup> Vaantu vara ávímírírwaa ni ufumo wa wúuntu waavo wa ùvi, si vari daha kamweerya Mulúungu mutima tuku.

<sup>9</sup> Nyuunyu si mwiímírírwaa ni ufumo wa wúuntu waanyu wa ùvi tuku, maa kaa, mwiímírírwaa ni Mutima, kooni Mutima wa Mulúungu iikalaa kari nyuunyu. Múuntu yoyoosi ura ásiina Mutima wa Kirisitu, yeeye si wa Kirisitu tuku.

<sup>10</sup> Maa kaa, kooni nyuunyu mari kíntu kimwi na Kirisitu, baa neembe miviri yaanyu yaakwya sa

uvi, kuri nyuunyu mitima yaanyu ni nkaasu iri, sa mwavalwa muri vawoloki.

<sup>11</sup> Tamányire Muluungu amufufula Yéesu. Abweeyya jeyyo kwa njira ya Mutima waachwe. Mutima wuwo, iikalaa isii yaanyu. Sa jeyyo, ^vyeeene Muluungu amufufula Kirisitu Yéesu, viivyo kwa njira ya Mutima waachwe uhu ^aava kiintu kimwi na nyuunyu kiiheera ari nkaasu miviri yaanyu ^ikwiyijaa.

<sup>12</sup> Haaha vanaviitu si tasaakwa tundoookikala ko tuuba ufumo wa wuuntu wiitu wa uvi tuku, noo kusea kwiikala ko tumama uvi.

<sup>13</sup> Sa kooni mookiikala ja ^vyeeene ufumo wa wuuntu waanyu wa uvi woovalongoola, kukwya muri. Maa kaa, kooni murékire kutumama nteendo mbi kwa kuviro lwa Mutima, kikomi kiikala muri na Muluungu kwa siku ^jisiina uhero.☆

<sup>14</sup> Sa voosi vara ^valóngoolwaa ni Mutima wa Muluungu ni vaana va Muluungu.

<sup>15</sup> Sa nyuunyu si mwahokera mutima ^uri vabweeyya muve vatúmwa ^voófaa tuku. Tuku! Mwa-hokera Mutima ^woovabweeyya muve vaana va Muluungu, na kwa Mutima uwo toomwaanirira, “Áaba!” noo kusea, “Taáta!”

<sup>16</sup> Uhu Mutima ^aláiraa hamwi na mitima yiitu, suusu turi vaana va Muluungu.

<sup>17</sup> Haaha sa viintu suusu turi vaana vaachwe, suusu turi vahokeri va kwiichuunga kwa Muluungu. Kei suusu ni vahokeri hamwi na Kirisitu, kooni kikomi turi turikiriwa hamwi na Kirisitu, sa kei suusu tuheewe nkongojima hamwi ne.

### *Nkongojima ^Yookuuja*

18 ^Ndiri laanga uturikiri uhu wa haaha si nookoona ni kiintu tuku kooni nafwáaniriirye na nkongojima ^yookuujá, ira ^iri variyulwa kuri usu.

19 Sa viintu vyoosi ^vyumbwa, vyoosi vyawójeráa kwa mpiima Muluungu avavariyule vaana vaachwe.

20 Viintu vyoosi ^vyumbwa ni Muluungu vyabweyyiwa vive matu isii ya mukube, si sa kweenda kwaavo tuku, maa kaa, ja kweenda kwa Muluungu.☆ Baa neembe ni jeyyo, kwatiite kwiilaangya,

21 sa ivyo viintu vyoosi lamuririwa viri fuma utúmwii wa usaambu, na viheewe uhúuru wa nkongojima ya vaana va Muluungu.

22 Sa tamányire furu haaha viintu vyoosi ^umba Muluungu vyoorira kwa makata, ja makata yo kiichangula.

23 Baa si viintu vyoosi ^vyumbwa vii tuku, baa suusu ^turi na ndiwa ja ncholo ja Mutima Muija, kwa isii toorira kwa usuungu kunu toowoojera kwa mpiima kubweyyiwa tave vaana va Muluungu, noo kusea ununuuli wa miviri yiitu.

24 Sa ko kwiilaangya jeyyo, suusu talamuririwa. Maa kaa, kooni wookiilaangya kiintu kira ^ukitúriirye, uko si kwiilaangya tuku. Eri, kwatiite muntu ^iláangyaa turya ari kiintu kira ^ari nocho wuu?

25 Maa kaa, kooni tookiilaangya kira kiintu si ^tunachona, toosaakwa tukiwoojere kwa mpiima na kwa uyimiriyi.

26 Viivyo ne Mutima atwaámbiriyaa haantu ^turi

☆ 8:20 Laanga Ncholo 3:17.

teketeke. Suusu si tamányire ^vyeene vyasaakwa tumuloombe Ijwa tuku, maa kaa, Mutima mwee-neevyo atulóomberaa kwa Muluungu kwa mairiro wa usungu ^vyeene baa si viri dahika kuvariyula na masáare.

<sup>27</sup> Ne Muluungu amányire furu isii ya mitima yaanyu, amányire miiririkano ya Mutima. Sa uwo Mutima avalóomberaa vaantu va Muluungu ja ^vyeene Muluungu asáakaa.

<sup>28</sup> Suusu tamányire Muluungu atúmamaa masáare yoosi kureeta maaja kwa vaantu voosi ^vamweenda. Na avo vaanirirwa kwa miryungu yaachwe.

<sup>29</sup> Sa vaantu Muluungu ^avataanga keende aho ncholo, avasaawula viifwaane na Mwaana waachwe ^vyeene ari, sa Mwaana waachwe ave ndaambere kuri vaantu ^vari foo.

<sup>30</sup> Avo ^avasaawula, avaanirira, avo ^avaanirira kei avavala vave vawoloki, na avo ^avavala vave vawoloki kei avabweyya vave na nkongjima.

### *Kweenda kwa Muluungu*

<sup>31</sup> Che de turi lusa kuri masáare aya? Kooni Muluungu ari ivarwii riitu ani ari daha kutavarinduka suusu?

<sup>32</sup> Muluungu si amoonera mbavariri baa Mwaana waachwe tuku, yeeye amutoola sa suusu voosi. Jooli ari reka kutuheera viintu vyoosi viija hamwi na kuboohya mutima kwaachwe?

<sup>33</sup> Ni ani ^ari vatwaala na kiloongii vaantu Muluungu ^avasaawula? Kusiina tuku! Muluungu avaválaa vave vawoloki.

<sup>34</sup> Ni ani ^ari tulusira irya? Kusiina tuku! Kirisitu Yésu aakwya, kei kulookya ayo, afufuka na iikalaa

mukono wa kulume wa Mulungu, kei yeeye noo atulóomberaa.

<sup>35</sup> Ni ani ^ari tukera fuma kweenda kwa Kirisitu? Ni uturikiri, au marema, au waalakan'yo, au njala, au usava, au kusaaka kwingira imalwii au inkwya wuu?

<sup>36</sup> Ja ^vyeeene Masáare ^Yari Mpeho yaandika, “Sa weewe tookulawa chobu, tabweeyyiwe ja muundi jo siinja.”✠

<sup>37</sup> Baa neembe masáare ayo yoosi yootapata, usu toosiinda munumunu na kulookya ayo, kwa nyambirirya ya yeeye ^atweenda.

<sup>38</sup> Kikomi namányire, kusiina kiintu ^kiri tukera na kweenda kwa Mulungu tuku, ive ni inkwya au nkaasu, ive ni mirimu miija au mirimu mivi, ive ni viintu ^vyoofumira haaha au ^viri fumira siku ^jookujaja, ive ni wiimiriri kurumwii,

<sup>39</sup> ive ni weeru ya mweeri, au ni weeru ya isi au kiintu chochoosi chingi ^chumbwa ni Mulungu, si kiri daha kutunanukula na kweenda kwa Mulungu ko kukundikaniwa na Kirisitu Yéesu Mweenevyoosi wiitu tuku.

## 9

### *Mulungu na Kusaawula Kwaachwe Kukulu*

<sup>1</sup> Kimaari kaa noolusa kwa Kirisitu niini ^ndiri kiintu kimwi ne, si noolusa ulongo tuku. Mutima waani ^wiisiman'yaa mavi na maaja na ^uri kiintu kimwi na Mutima Muja, ni laira wiise isáare iri kei.

<sup>2</sup> Mutima waani woorira no myaa, na natiite usungu maatuku vii si ^usíraa mutimii waani.

✠ 8:36 Laanga Sabúuri 44:22.

<sup>3</sup> Ngaari nadaha kuloomba baa njumwe, na nkerwe na Kirisitu sa vanduu vaani, vaantu va lukolo lwaani kiwuntu, ngaari nabweeyya jeyyo.

<sup>4</sup> Ava ni Viisiraéli, Mulungu avabweeyya vave vaana vaachwe, akavalaira nkongojima yaachwe na akavika muháko novo. Kei Mulungu avaheera Miiro yaachwe na kwiichuunga kwaachwe na kumwiinamira Kaayii Njija ya Ijiva.

<sup>5</sup> Voovo ni va ufumo wa mbyaala ya vala baaba vakulu va ncholo na kwa wuntu wa Masía. Uhu Masía ni Mulungu ^imirira kira kiintu, yeeye adumbwe kwa siku ^jisiina uhero! Kikomi.

<sup>6</sup> Si noosea isáare ra Mulungu rasiindirwe tuku. Sa si kira Mwiisiraéli ^ari wa uvyaalwa ^wafuma kwa Isiraéli ni Mwiisiraéli kikomi tuku.

<sup>7</sup> Kei kuva vaana va ufumo wa mbyaala ya Aburaháamu si kuri vabweeyya vave kikomi vaana va Aburaháamu tuku. Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Sa lukolo lwaako ni kwa Isaka luri fuma.”☆

<sup>8</sup> Ihi noo kusea, si vaana vara ^vavyaalwa kimuviri noo vaana va Mulungu tuku. Kiri vyoova jeyyo, vara ^vavyaalwa kwa ura ufumo wa kwiichuunga kwa Mulungu noo ^vari valwa ni vaana va Aburaháamu va kimáari.

<sup>9</sup> Sa kwiichuunga kwa Mulungu kweeneevyo ni jei kwasea, “Mwaaka ^wookuuja mpindi ja iji kuuja ndiri, na Sáara kuva ari iichungwire mwaana mulume.”☆

<sup>10</sup> Baa kei si jeyyo vii tuku, uwo mwaana wa uko kulaha ni Isaka taáta wiitu. Isaka ^akakule, amuloola Rabéeka na vakavyaala maása.

☆ 9:7 Laanga Ncholo 21:12. ☆ 9:9 Laanga Ncholo 18:10, 14.

11 Maa kaa, sa kusaawula kwa Mulungu ni mweeri kuri, baa avo vaana si vanavyaalwa na baa si vanataanga riija na rivi,

12 Rabéeka asewa jei, “Mukúlu kumutumamira eende mudúúdi.”☆ Kei, Mulungu asáawulaa si kwa nteendo ja vaantu tuku, maa kaa, ja ^vyeeene yeeye mweeneevyo aaniriraa.

13 Ja ^vyeeene Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Namweenda Yaakúupu, maa kaa, Esáau namusuula.”☆

14 Haaha che kaa turi sea? Mulungu asova uwoloki wuu? Aka tuku!

15 Sa Mulungu amusea Músa,  
“Kumulaanga ndiri na riiso ra wuuja ura ^ndiri saaka mulaanga na riiso ra wuuja,  
kei kumoonera ndiri mbavariri ura ^ndiri saaka moonera mbavariri.”☆

16 Sa jeyyo, ni Mulungu noo alámulaa kulaanga na riiso ra wuuja. Muuntu si ari saawula au si ari kiimanyikira tuku.

17 Sa Masáare ^Yari Mpeho yalusaa jei, Mulungu amusea Faráao, “Nakwiinula uve mutemi, sa kwa njira yaako ngururu jaani jitaangikane na irina raani riluswe kuri weeru yoosi.”☆

18 Ni kiweerwii viri, Mulungu alángaa na riiso ra wuuja yoyoosi ^yoosaaka na afáfyaa mutima yoyoosi ^yoosaaka afafye mutima.

19 Haaha kuuñsea muri, “Sa che de Mulungu aséaa atiite kiloongi na suusu? Sa ni ani ^ari kikana vira Mulungu ^asáakaa?”

☆ 9:12 Laanga Ncholo 25:23. ☆ 9:13 Laanga Maláaki 1:2-3.

☆ 9:15 Laanga Ufumo 33:19. ☆ 9:17 Laanga Ufumo 9:16.



20 Eri, ati weewe muuntu vii uri ani furu umabeerule Mulungu? Eri, kiintu ^chumba ifaanaa kimuurye ura ^achumba, “Sa che wunyumba ndiri jei?”✠

21 Eri, mumba nyiingu si ari daha kumba nyiingu iviri kwa iroongo ririra na nyiingu imwi ive ya kitemi na yingi ya kira siiku tuku wu? 22 Jooli turi sea, kooni Mulungu yoosaaka koonekya kakorera kwa nkalari yaachwe na kubweyya ngururu jaachwe jitaangikane? Che turi sea kooni atuurya matima munamunu kwa uyimiriryi mukulu kwa saama ja nkalari yaachwe ^jeene jasaakwa jimalwe?

23 Kei jooli turi sea kooni yoobweyya jeyyo sa usungaati wa nkongojima yaachwe utaangikane kwa jira saama jaachwe ja riiso ra wuja jira ^ajitengenesha keende aho kali kwa nkongojima yaachwe?

24 Jooli turi sea, kooni baa suusu ni vamwi va vara ^avasaawula na si kufuma kwa Vayahúudi vii tuku, maa kaa, kufuma kwa vaantu si ^vari Vayahúudi kei?

25 Kitáabwii cha maláli na mutwe Hoséa, Mulungu asea,

“Vara si ^vajaa vaantu vaani,  
vaanirira ndiri vaantu vaani!

Vaantu si ^nijaa naveenda hara lombere,  
kvaanirira ndiri ^naveenda,”✠

26 na “Haantu hara ^vasewa,  
‘Nyuunyu si muri vaantu vaani,’

✠ 9:20 Laanga Isáaya 29:16; 45:9. ✠ 9:25 Laanga Hósea 2:23.

aho, kaanirirwa vari vaana va Mulungu Ari  
Nkaasu.”☆

27 Isáaya ne alusa kwa sawúti nkulu sa Viisiraéli  
yoosea,

“Baa kooni mbyaala ya Isiraéli,  
ni nkulu ja isaáre ra mbarimbari ya mayiya,  
ni vake vii noo vari lamuririwa.

28 Sa IJVA kiimikirirya ari  
alamu waachwe kuri weeru, chaangu,  
na ukiimane.”☆

29 Ni ja vyeene Isáaya alusa aho kali,  
“Ngaari IJVA Mweenengururu,  
si atuchererya vaana,  
ngaari taava ja Sodóoma,  
ngaari tamalwa ja Gomóora.”☆

*Kusiita Kuruma kwa Isiraéli*

30 Che turi lusa haaha? Ati vaantu si vari  
Viisiraéli vara si vasaakiraa uwoloki, Mulungu  
avabwéyyiirye vave vawoloki ko ruma vii.

31 Haaha, Viisiraéli vamányikaa kuva vawoloki  
kwa njira ya Miiró. Baa neembe ni jeyyo, vasi-  
indwa kuva na uwo uwoloki.

32 Sa che? Sa viilaangya mirimo yaavo kiri  
vyo kiilaangya kuruma. Viikunguvala iwyi rira  
rikunguvaryaa.

33 Ja vyeene vyaandikwa,  
“Laangi, uko Sayúuni vika niise iwe  
rikunguvaryaa,  
mwaalaliwye uri hitahita vaantu.  
Maa kaa, yoyoosi ari muruma uwo,  
si ari kooniwa soni vii kaa tuku.”☆

☆ 9:26 Laanga Hósea 2:1. ☆ 9:28 Laanga Isáaya 10:22-23. ☆ 9:29  
Laanga Isáaya 1:9; Ncholo 19:24-25. ☆ 9:33 Laanga Isáaya 8:14;  
28:16.

# 10

<sup>1</sup> Vanaviitu, mpiima ya mutima waani, na kuloomba kwaani kwa Mulungu, ni sa Vayahúudi valamuririwe.

<sup>2</sup> Sa ni koonekya niise kikomi, ava vaantu vamányikaa na mitima sa Mulungu, maa kaa, si vamányire vira viintu ^yoosaaka tuku.

<sup>3</sup> Voovo si vamányire uwoloki ^ufúmaa kwa Mulungu tuku. Kei, vasáakiraa uwoloki waavo veeneevyo. Jeyyo, voovo si viibweeyya vave matu kuri uwoloki wa Mulungu tuku.

<sup>4</sup> Sa Kirisitu noo kukiimikirirya kwa Miiro, sa yoyoosi ^ari muruma, ave mawoloki mbere ya Mulungu.

## *Kulamuririwa ni kwa Vaantu Voosi*

<sup>5</sup> Kwa mawoloki ko tuuba Miiro, Músa aandika jei, “Muuntu yoyoosi ura ^atámamaa ^meene yasaakwa ni Miiro, kiikala ari ko yera tuuba iyo Miiro.”☆

<sup>6</sup> Maa kaa, uwoloki ^wújjaa kwa njira yo ruma, Masáare ^Yari Mpeho yaandika jei, “Lusa mutimii waako jei tuku, ‘Ani ^ari kaambuka furu kurumwii?’☆” Noo kusea akamukiimye Kirisitu na kuri weeru?

<sup>7</sup> “Baku, ‘Ani ^ari kiima furu ntarii?’☆” Noo kusea akamwaambukye Kirisitu fuma kwa ^vaakwa?

<sup>8</sup> Maa kaa, Masáare ya Mulungu ni jooli yalusa? “Isáare raachwe ni heehi riri na weewe, ni mulomwii na mutimii waako riri.”☆

---

☆ **10:5** Laanga Valáawi 18:5. ☆ **10:6** Laanga Nkambukira ya Miiro 9:4; 30:12. ☆ **10:7** Laanga Nkambukira ya Miiro 30:13. ☆ **10:8** Laanga Nkambukira ya Miiro 30:14.

Noo kúsea rira isáare ro muruma Kirisitu  
 ^turiváryulaa.

<sup>9</sup> Sa kooni ulúusire na mólomo waako, “Yéesu ni  
 Mweenevyoosi,” na kuruma mutimii waako,  
 Muluungu amufufula fuma kwa ^vaakwya,  
 lamuririwa uri.

<sup>10</sup> Sa kwa mutima muntu arúmaa, jeyyo aválwaa  
 ni mawoloki, na kwa mólomo alúusaa, na jeyyo  
 alámuririwaa.

<sup>11</sup> Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalúusa, “Yoy-  
 oosi ^ari mwiilaangya si ari kwaatiwa soni tuku.”☆

<sup>12</sup> Sa Múyahúudi na muntu si ^ari Múyahúudi si  
 viisimire tuku. Kwatiite Mweenevyoosi amwi vii  
 kwa vaantu voosi, yeeye avatálaryaa kwa usúngaati  
 voosi ^veene vamwaániriraa yeeye.

<sup>13</sup> Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Kira muntu ^ari  
 mwaanirira IJËVA lamuririwa ari.”☆

<sup>14</sup> Maa kaa, vaantu jooli vari mwaanirira ura  
 si ^vanamuruma? Jooli vari muruma, ura si  
 ^vanamuteera? Jooli vari muteera, kooni kusiina  
 muntu wo vavariyurira?

<sup>15</sup> Jooli vaantu vari mvariyyula, kooni si  
 vanatúmwa? Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho  
 yalúusa, “Muyijire ya vaantu ^varéetaa Masáare  
 Maaja, yabooha maatuku vii.”☆

<sup>16</sup> Maa kaa, si voosi vakwáatyaa Masáare Maaja  
 tuku. Sa Isáaya alúusa, “Ee IJËVA, ni ani ^aruma  
 masáare yiiswi?”☆

<sup>17</sup> Haaha, kuruma kújjaa kwa njira yo teera  
 isáare, na kuteera kújjaa kwa isáare ra Kirisitu.

☆ **10:11** Laanga Isáaya 28:16. ☆ **10:13** Laanga Yoéli 2:23.

☆ **10:15** Laanga Isáaya 52:7. ☆ **10:16** Laanga Isáaya 53:1.

18 Maa kaa, ni kuurya niise, eri Viisiraéeli si vateera tuku wuu? Hii vateera. Masáare ^Yari Mpeho yasea,

“Sawúti yaavo yadoma kuri isi joosi,  
noyo masáare yaavo yafika utulo waasi.”☆

19 Kei kuurya niise, eri, Viisiraéeli si vataanga tuku wuu? Hii vataanga. Lwa ncholo Músa asea,

“Vabweeyya ndiri muvoonere kivina vaantu va isi jiingi,

na vaantu ^vasiina umanyi, vabweeyya ndiri mukalale maatuku vii.”☆

20 Kei Isáaya asea ko kiitema,

“Vaantu vara si ^vaansaakiraa vaantúriirye,  
niini niyónekiirye kwa vaantu vara si ^vaanjurikirirýaa.”☆

21 Maa kaa, kuri Viisiraéeli asea,

“Muusi woosi nawolola mikono yaani,  
kwa vaantu ^vaankíkanaa na si ^vaantéeraa.”☆

## 11

### *Mbavariri ya Mulungu kwa Isiraéli*

1 Ni kuurya niise, Mulungu avasiita vaantu vaachwe wuu? Aka tuku! Niini mweeneevyo ndiri Mwiisiraéeli wa mbyaala ya Aburaháamu, fuma ukolo lwa Bénjamini.

2 Mulungu si avasiita vaantu vaachwe ^avataanga keende aho ncholo tuku. Si mookumbukira ^vyene Masáare ^Yari Mpeho yalúsa Elía ^akavalúusire Viisiraéeli kwa Mulungu tuku wuu?

---

☆ 10:18 Laanga Sabúuri 19:4. ☆ 10:19 Laanga Nkumbukira ya Miiri 32:21. ☆ 10:20 Laanga Isáaya 65:1. ☆ 10:21 Laanga Isáaya 65:2.

3 “Ee Ijéva, vùlaire valáali na mutwe vaako na vakányiirye masabáahu jaako, nachíhire níimweene na voosaaka nkaasu yaani.”☆

4 Ni jooli Muluungu amuuyirya? Amusea, “Niicheererya vaantu valume mayana mufungati (7,000) ^veene si vanachwaama kwiinamira Baáli.”☆

5 Baa haaha ni viivyo, vamwaari Viisiraéli ^vachaala ^veene Muluungu avasaawula kwa nduwo yaachwe.

6 Haaha kooni vasaawulwa kwa nduwo, si kwa mirimo yaavo tuku. Sa kooni ari saawula kwa mirimo ya vaantu, nduwo yaachwe ngaari si yaava nduwo tuku.

7 Che turí luusa haaha? Kira kiintu Isiraéli ^vakisaakiraa na umanyiki si vakipata tuku. Maa kaa, vara ^vasaawulwa ni Muluungu vakipata. Vara viingi si ^vasaawulwa mitima yaavo yafafiwa.

8 Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Muluungu avabweeyya vave ja vaantu ^vataavita, na fúuru isiku avakunikirira miiso yaavo, vadiire kooni, kei avakunikirira matu yaavo, vadiire teera.”☆

9 Ne Daúdi aluusa, “Ngovi jaavo jive kinyuhula na minyahu, kiintu ^kikúnguvaryaa, vawye, na kive ni irya kwaavo.

10 Miiso yaavo yavikirwe kilwiirya sa vadiire kooni, myoongo yaavo iwode kwa uturikiri kwa siku ^jisiina uhero.”☆

☆ 11:3 Laanga 1 Vatemí 19:10, 14. ☆ 11:4 Laanga 1 Vatemí 19:18.

☆ 11:8 Laanga Nkumbukira ya Miíro 29:4; Isáaya 29:10. ☆ 11:10 Laanga Sabúuri 69:22-23.

### *Matáampi ^Yakondiwa*

<sup>11</sup> Haaha ni kuurya niise kei, eri, Viisiraéeli vi-ikunguvala sa vawye chalumwi wuu? Aka tuku! Maa kaa, sa kubweeyya uvi kwaavo, noo kusea kumusiita Yéesu, vaantu si ^vari Vayahúudi ulamuriri wavafikiire, sa Viisiraéeli vave na kivina.

<sup>12</sup> Haaha kooni kubweeyya uvi kwa Viisiraéeli kwaviire usúngaati kuri weeru, kei kooni mukube waavo waréetire usúngaati kwa vaantu si ^vari Vayahúudi, kukiimana kwa Viisiraéeli ^vamura Yéesu ^kuri fika, reeta kuri usúngaati ^walookya.

<sup>13</sup> Haaha ni lusika niise na nyuunyu vaantu si ^mari Vayahúudi. Mulungu aansaawula nive mutumwi kwa vaantu si ^vari Vayahúudi. Natiite nkongojima kuri marimo waani,

<sup>14</sup> sa ndahe kuvabweeyya vaantu vaani voone kivina na kwa njira iyo nivalamurirye vamwi vaavo.

<sup>15</sup> Kooni kusiitwa kwaavo kwareeta kulamaniwa kwa weeru na Mulungu, ha kurumwa kwaavo si kuri kava ja nkaasu fuma inkwyii tuku wuu?

<sup>16</sup> Kooni ikúunta ra ncholo ra muchu ^utwirwe ja mpóryo kwa Mulungu ni riija, muchu woosi ni muija, na kooni ichina ni riija, baa matáampi ni maaja.✧

<sup>17</sup> Kooni matáampi yamwi ya museitúuni wa iwundii yatemwa na nyuunyu ^mari ja matáampi ya museitúuni wa isekii, mwakondiwa museitúunii uwo wa iwundii, na mukaanda kurya seve ya museitúuni uwo,

---

✧ **11:16** Laanga Uvalo 15:17-21.

18 kari mûndooyachwa mati matáampi yara ^yakerwa tûkû. Kwiivaa kipeembe tûkû, sa miriri si yookiilaangya nyuunyu tûkû, maa kaa, nyuunyu noo mookiilaangya miriri.

19 Haaha sea mûri, “Matáampi yatemwa sa niini nkondiwe aho ichinii.”

20 Ni kikomi. Matáampi ayo yatemwa sa si yamuruma Kirisitû tûkû, maa kaa, nyuunyu mookiima neeja sa kumuruma kwaanyu Kirisitû. Sa jeyyo, kwiivai kipeembe tûkû, maa kaa, ofi.

21 Sa kooni Mûlûungû si ayoonera mbavariri matáampi yara ya ncholo, baa nyuunyu si ari voonera mbavariri tûkû.

22 Laangi haaha wûja na kuhûmba kwa Mûlûungû. Yeeye ahûmba kwa vara ^vaawya, na ni mûja kwaanyu nyuunyu kooni mûri tuuba wûja waachwe. Kooni si jeyyo, baa nyuunyu temwa mûri.

23 Baa voovo kooni si vatûubire kusiita kumuruma Mûlûungû, kondiwa vari kei, sa Mûlûungû atiite lûviro lo vakondia kei.

24 Nyuunyu vaantû si ^mûri Vayahúudi ni ja matáampi ya mûseitúuni wa isaka, maa kaa, mwaseyyiwa ûko mûkakondiwa mûseitúnii wa iwundii, kûantû kiufumo si kwaanyu tûkû. Eri, si viri vyaangû kûkondia matáampi yara ufumo waavo ni mûseitúuni wa iwundii kûantû ^yafuma tûkû wû?

### *Vaantû Voosi va Mûlûungû Lamuririwa Vari*

25 Vanaviitû, sa mûdiire kiivaa kipeembe mwatiite tooti kûlookya ^vyeene mûri, noosaaka mataange fuumbo ihi ya Mûlûungû. Kufafya matwe kwavapata vamwi va Viisiraéli ni fûrû



hesáabu ya vaantu si ^vari Vayahúudi yo hokerwa ni Muluungu, ikiimane.

26 Aho, Viisiraéli voosi\* lamuririwa vari, ja ^vyeeene Masáare ^Yari Mpeho yalúusa,

“Mununuuli kúja ari fuma Sayúuni,  
yeeye seyya ari mwiikalo si ^utúubaa kira  
Muluungu ^asáakaa kwa vaana va Yaakúupu.

27 Uhu noo maháko ^ndiri bweeyya novo,  
niini mpiindi ^ndiri seyya uvi waavo.”☆

28 So siita Masáare Maaja ya Yéesu, Viisiraéli vaava vavi va Muluungu sa nyuunyu vaantu si ^muri Vayahúudi. Maa kaa, sa viintu vasaawulwa ni Muluungu, Muluungu akaari aveenda sa maháko ^abweeyya na vala baaba waavo.

29 Sa vilungulungu vya Muluungu na kwaanirira kwaachwe, si viséyyiwa tuku.☆

30 Aho ncholo, nyuunyu mujáa mwamvalanduka Muluungu, maa kaa, vaantu va Isiraéli ^vakamvalanduke Muluungu, Muluungu avalaanga na riiso ra wúja nyuunyu.

31 Jeyyo haaha, voovo novo vamvalanduka Muluungu sa kulaanga na riiso ra wúja kwa Muluungu kutamanye na kwaavo, ja viintu kulaanga na riiso ra wúja kwa Muluungu kura ^kuújire na kwaanyu ko tweera Yéesu.

32 Sa Muluungu avachuunga vaantu voosi uvarindikii, sa avalaange na riiso ra wúja voosi.

---

\* **11:26 Viisiraéli voosi:** Valwiri va Masáare Maaja ^vari foo vaséaa masáare aya yalúusa vaantu voosi ^vasaawulwa ni Muluungu, noo kusea, vaantu vaachwe voosi, Vayahúudi na si ^vari Vayahúudi.  
☆ **11:27** Laanga Isáaya 27:9; 59:20-21; Yeremía 31:33-34. ☆ **11:29** Laanga Varúumi 9:4-5.

*Lwímbo lwa Dumbi*

33 Hooni laanga ^vyeene usúngaati, tooti na umanyi  
wa Mulungu ^vyeene wakula!

Ni ani ^atáangaa ulamu na njira jaachwe?

34 “Ani ^amányire miryungu ya IJVA?  
Ani ^iláangyaa sáare na Mulungu?”☆

35 “Ani ^amuheera Mulungu kiintu,  
na Mulungu asaakwa arihe?”☆

36 Kira kiintu chumbwa ni Mulungu, na kira  
kiintu kimwaari kwa ngururu jaachwe na  
sa yeeye.

Nkongojima ni jaachwe kwa siku ^jisiina  
ahero. Kikomi.

**12***Mpóryo ya Kikomi kwa Mulungu*

1 Haaha vanaviitu noovakalaamya kwa  
kulaanga na riiso ra wuja kwa Mulungu, tooli  
miviri yaanyu ive ja mpóryo ^iri nkaasu, njija na  
^imweéryaa Mulungu mutima. Jeyyo, noo njira  
yaako ya kikomi yo mwiinamira Mulungu.

2 Kari mutuubirirye ^vyeene weeru ibwéeyaa  
tuku, maa kaa, Mulungu avavalandale mitima  
yaanyu mave na miryungu mifya. Aho, daha  
mari taanga na ruma mari kikomi kusaaka kwa  
Mulungu ^kweene kari kuja, kweéryaa mutima  
na kwakiimana.

3 Sa ko tweera nduwo ^ng'eene Ijva aam-  
peera, ni kavawyira niise nyuunyu voosi, kari  
mwiiyónaa ni mweeri mari kulookya ^vyeene

☆ 11:34 Laanga Isáaya 40:13. ☆ 11:35 Laanga Ayúubu 41:11.

mwasaakwa tukú. Kiri vyoova jeyyo, ilaangi miririkano yaanyu kwa tooti ko tamanyan'ya na kira kipímo cha kuruma kira muntu ^aheewa ni Mulungu.

<sup>4</sup> Ja ^vyeene mwamányire, maviri umwi watiite viintu ^viri foo, na kira kiintu chatiite marimo waachwe ^wiísimire.

<sup>5</sup> Viivyo suusu baa neembe turi foo, turi maviri umwi ko va kiintu kimwi na Kirisitu, na kira kiintu cha maviri uhú, chakundikaniwa na viivaachwe voosi.

<sup>6</sup> Tatiite wuya ^wiísimiresimire kwa ira nduwo ^taheewa ni Mulungu. Ura ^ari na wuya wo laala na matwe, atumie ja ^vyeene kumuruma kwaachwe Mulungu kuri.

<sup>7</sup> Kooni wuya waachwe ni kutumamira vaantu, avatumamire neeja, kooni ni kukiindya, akiindye neeja.

<sup>8</sup> Ura ^ari na wuya wo vaheera vyeewe matima, abweeyye jeyyo. Ura ^ari na wuya wo saangira viivaachwe, avasaangire kwa kuboohya inda. Ura ^ari na wuya wo longoola, alongoole ko manyika, na ura ^alángaa na riiso ra wuja, avalaange vyeewe na riiso ra wuja na cheeru.

### *Kwiiyenda*

<sup>9</sup> Kweenda kwaanyu kari kave na ukweembi tukú. Suuli isáare roroosi rivi, na mukonkomale kutumama wuja mpiindi joosi.

<sup>10</sup> Iyendi kindu nyuuny kw nyuuny, kira muntu amwiiririkane mwiiwaachwe ta kwa nyemi.

11 Kari mave vavira kwa Mulungu tuku, maa kaa, mave vakoonko mitimii, kamutamamira Mweenevyoosi.

12 Mave na cheeru kwa kura kwiilaangya kwaanyu. Mandooyimiriya maremii, kei mukonkomale kumaloomba Mulungu.

13 Vaambiriryi vaantu va Mulungu vara ^vari na viintu vakeehekerwa, na vateengyi vayeni vya-booha na nyuumbii jaanyu.

14 Vatalaryi vara ^voovaturikirya, talaryi na kari mujúmaa tuku.

15 Mave na cheeru na vara ^vari na cheeru, na marire na vara ^voorira.

16 Ikali na mwiikalo mwaaja nyuunyu kwa nyu-unyu. Kari mwiivaa vipeembe tuku, kiri vyoova jeyyo, ikiimyii na isi na mandoova hamwi na vara ^voóndomereriwaa. Kari mwiiyone mwatite tooti kulookya viingi tuku.

17 Kari mairihaa mwantu uvi kwa uvi tuku. Maa kaa, mukwaatye neeja kutamama yara ^yari maaja miiswii ya vaantu voosi.

18 Kooni viri dahika, bweeyi vyoosi vira ^mari daha kari ivaru raanyu sa mwiikale na kira mwantu na mwiikalo mwaaja.

19 Vijeengi vyaani naveenda. Kari mairiira mwantu nyono tuku. Rekeri ivyo kari nkalari ya uwoloki wa Mulungu. Sa Masáare ^Yari Mpeho yalusa, “Kariira nyono ni marimo waani niini, riha ndiri,”\* alusa Ijwa.

20 Kiri vyoova jeyyo,  
“Kooni mavi waako ari na njala, mheere chóorya.  
Kooni ari na nyóota ya maaji, mheere maaji.

\* 12:19 Laanga Nkambukira ya Miiró 32:35.

Kooni abwéeyiirye jeyyo,  
 kuva uri ja umutíkire makala ya mooto  
 mutwii waachwe.”☆

<sup>21</sup> Kari urúmaa usiindwe ni uvi tuku, maa kaa,  
 siinda uvi kwa wuuja.

## 13

### *Kunyemya Viimiriri*

<sup>1</sup> Kira muuntu asaakwa ave matu kwa vaantu  
 ^vari na ngururu jo kimirira isi. Sa ngururu jo  
 kimirira jafúmaa kwa Muluungu vii, nojo ngururu  
 jo kimirira javikwaa ni Muluungu.

<sup>2</sup> Sa jeyyo, ura ^akúkanaa ngururu ijo jo kimirira  
 isi, akúkanaa ulairiri wa Muluungu. Ne Muluungu  
 avika ijo ngururu jo kimirira. Vara ^vabwéeyaa  
 jeyyo, kiiheera vari irya.

<sup>3</sup> Viimiriri si varéetaa chooololo kwa vaantu  
 vaaja tuku, maa kaa, kwa vaantu vavi. Haaha  
 kooni moosaaka mudiire moofa mwiimiriri,  
 bweeyi vyabooha, ne kuvadumbirira ari.

<sup>4</sup> Sa mwiimiriri ni mutumami wa Muluungu, ne  
 imiriraa sa kunáalo yaanyu. Maa kaa, kooni  
 woobweeyya vyaviha, weewe moofe. Sa uwo  
 mwiimiriri atiite ngururu jo valaira chiiru vaantu  
 vavi kutamanyan'ya na nkalaru ya Muluungu.

<sup>5</sup> Sa jeyyo, vyasaakwa muve matu kwa viimiriri,  
 si so koofa kulairwa chiiru vii tuku, maa kaa, sa  
 mitima yaanyu idire twaalwa na kiloongii kei.

<sup>6</sup> Sa viivyo, mooriha kóodi. Sa viimiriri ni  
 vatamami wa Muluungu ^veene vatoolaa mpindi  
 jaavo joosi kwimirira.

---

☆ 12:20 Laanga Mpíri 25:21-22.

<sup>7</sup> Rihi noongwa ya kira muntu. Kooni mari na noongwa ya kóodi, rihi, kooni ni ushúuru, rihi, kooni muntu asaakwa abweyyiriwe nkongojima, mabweyyiryi nkongojima, na kooni asaakwa anyemiwe, manyemyi.

### *Kwiiyenda Kindu*

<sup>8</sup> Kari mave na noongwa yoyoosi kwa muntu yoyoosi tuku. Mave na noongwa imwi vii, yo kwi-yenda. Sa ura amweenda mukaaya waachwe, akiiman'ya Miiro.

<sup>9</sup> Sa kwatiite ndairiri, baa ja ihi, "Kari uyéendaa na muki wa muntu tuku, kari wúlaa tuku, kwiiva tuku, kumererya mati tuku,"<sup>☆</sup> na ulairiri wiingi woosi, umwaari isii ya ulairiri uhu, "Mweende mwiiwaako ja vyeene wiiyenda mweeneevyo."<sup>☆</sup>

<sup>10</sup> Kweenda si kwamabwéeyirya mukaaya uvi tuku. Sa jeyyo, kweenda noo kwakíiman'yaa Miroyoosi.

<sup>11</sup> Bweyyi jeyyo, sa mwamányire ni mpiindi che tiri nojo. Mpiindi jo kiinaka fuma tulwii jafikire, sa kulamuririwa kwiitu kwavéerire heehi kulookya aho ncholo tukarume vii.

<sup>12</sup> Uchiku waséesire, na kwaséngerire kweera. Haaha tureke nteendo ja kilwiiryii na twiivikire mata ya kiweer.

<sup>13</sup> Twiikale mwiikalo wabooha wa vaantu va mpiindi ja muusi. Kari tundookiikala ko bweyya ngovi ja uláku, kwa ureevi, ko laala na vaki va vaantu no yeenda ja kúri tuku. Na kari tundookiikala kwa wiitóoli na kivina tuku.

☆ 13:9 Laanga Ufumo 20:13-15; Nkumbukira ya Miroyoosi 5:17-21.

☆ 13:9 Laanga Valáawi 19:18.

14 Kiri vyoova jeyyo, kwa kira kiintu, malongoolwe ni YéesuKirisitu Mweenevyoosi. Kari mandookiiririkana kukiiman'ya uláku wa ufumo wa wuuntu waanyu tuku.

## 14

### *Kuvalamurira Vingi Tuku*

<sup>1</sup> Muteengyi ura kuruma kwaachwe kari teketeke, kei, kari mwiirute ndihi ne sa miiririkano yaachwe ^yiisimire tuku.

<sup>2</sup> Muuntu umwi kwa kuruma kwaachwe oónaa ifaanaa arye kiintu chochoosi ^yoosaaka, maa kaa, wíngi ^mweene si anakangaala mutimii, chóorya chaachwe ni mbowa ja masaambi vii.

<sup>3</sup> Muuntu ^aríjaa kira kiintu, kari amuchwe mati ura si ^aríjaa kira kiintu tuku. Ura si ^aríjaa kira kiintu kari aluuse irya kwa ura ^aríjaa kira kiintu tuku, sa Mulungu amuhokera.

<sup>4</sup> Weewe uri ani furu umulamurire mutumami wa muuntu wíngi? Mwiimiriri waachwe noo ^ari taanga, kooni mutumami waachwe íimire au awyíre. Ne kima ari, sa Mweenevyoosi atiite ngururu jo mwiimya.

<sup>5</sup> Muuntu ifaanaa alamule siku imwi ni njija mbere ya Mulungu kulookya siku jingi, wíngi ifaanaa alamule siku joosi jiifwíne. Kira muuntu ataange kikomi vira ^yoolamula miryuungwii yaachwe.

<sup>6</sup> Muuntu ura ^alámulaa siku imwi ni njija, abwéeyaa jeyyo sa Mweenevyoosi. Muuntu ura ^aríjaa nyama, abwéeyaa jeyyo so mweerya matima Mweenevyoosi, sa amudúmbaa na akarya. Na ura si ^aríjaa nyama, abwéeyaa

jeyyo so mweerya mutima Mweenevyoosi, sa amadúmbaa de akarya kei.

<sup>7</sup> Sa kusiina muntũ umwi wiitũ áikalaa sa yeemweene tukũ, na kusiina ákwíjaa sa yeemweene tukũ.

<sup>8</sup> Kooni tookiikala, tookiikala sa Mweenevyoosi, kooni tookwya, tookwya sa Mweenevyoosi. Haaha kooni tookiikala au tookwya, suusu ni va Mweenevyoosi.

<sup>9</sup> Ni sa kiintũ iki, Kirisitũ aakwya, akafufuka sa ave Mweenevyoosi wa ávaakwya na ávari mooyo.✠

<sup>10</sup> Haaha weewe, sa che woomulamurira mwaanaanyu? Au weewe sa che woomuchwa mati mwaanaanyu? Sa suusu voosi kiima turi mbere ya ichuumbi ro lamurira ra Mulungu.

<sup>11</sup> Sa Masáare áYari Mpeho yasea,  
 “‘Kikomi,’ asea Mweenevyoosi,  
 ‘kira muntũ chwaama ari mbere yaani,  
 kira muntũ ruma ari kwa lurimi lwaachwe  
 niini ni Mulungu.’”✠

<sup>12</sup> Jeyyo, kira muntũ wiitũ luusa ari masáare yaachwe mweenevyo kwa Mulungu.

### *Kumbweyya Mwaanaanyu Iikunguvale*

<sup>13</sup> Jeyyo, tũreke kũvalamurira viivisiwi, kei tũreke kũbweyya chochoosi ákiri vabweyya vaaniitũ viikunguvale au vawyĩre uvii.

<sup>14</sup> Sa kũri Yéesu Mweenevyoosi namányire kikomi kusiina kiintũ ákiri na njeo kwa ufumo waachwe tukũ.✠ Maa kaa, kooni muntũ íne kiintũ kimwi chatiite njeo, kwaachwe chavĩre na njeo.

✠ 14:9 Laanga 2 Vakorínto 5:15. ✠ 14:11 Laanga Isáaya 45:23.

✠ 14:14 Laanga Maáriki 7:18-20.



15 Kooni umoóniirye mwaanaanyu usungu sa chóorya woorya, weewe mwiikalo waako si ulóngoolwaa ni kweenda tuku. Kari urúmaa mwaanaanyu mweene Kirisitu amukwyira asaambukirwe sa chóorya chaako tuku.

16 Kari urume kiintu kira chookoonekana kwaako chabooha, kiuswe chaviiha tuku.

17 Sa Utemi wa Mlungu si kurya no nywa tuku, maa kaa, ni kuva vawoloki, kuva na mwiikalo muija na kweerya mutima, ivyo vyarétwaa ni Mutima Muija.

18 Sa ura amutumamiraa Kirisitu jeyyo, amweéryaa mutima Mlungu, na arúmwa na vaantu.

19 Haaha, tumanyiike kutumama yara yarétaa mwiikalo muija na yari tajeenga suusu kwa suusu.

20 Kari usambulaa murimo wa Mlungu so kiiruta ndihi sa chóorya tuku. Vyóorya vyoosi vyarumwa viriwe, maa kaa, vyaviiha muuntu kurya chóorya kiri mabweeyya mwiiwaachwe iikunguvale uvii.

21 Ni pwee kudiira kurya nyama, au kunywa divaai, au kudiira kutumama kiintu chochoosi kiri mabweeyya mwaanaanyu awyire uvii.

22 Kuruma kura utiite, vika kari weewe na Mlungu vii. Atalariwa ura muuntu mutima si umuhéeraa irya sa kira kiintu yootumama.

23 Maa kaa, kooni uri na wiikovereri na chóorya cheene woorya, kooni urire, heewa uri irya sa kira cheene wootumama si ukirúmire ni woloki mbere ya Mlungu tuku. Sa kutumama kiintu chochoosi kooni kisiina kari kuruma, ni vii.

# 15

## *Kuveerya Mitima Viiviswi*

<sup>1</sup> Suusu vara ^takangaala k̄r̄i kumuruma Yéesu, toosaakwa t̄undoovayimirirya vara ^vari teketeke. Kari t̄undoot̄amama viint̄u ^vitweéryaa mitima suusu veeneevyo vii t̄uk̄u.

<sup>2</sup> Kira m̄unt̄u k̄r̄i suusu at̄umame viint̄u ^vyoomweerya m̄utima mwiiwaachwe, sa am̄jeenge k̄r̄i kumuruma Yéesu Kirisit̄u.

<sup>3</sup> Sa baa Kirisit̄u mweeneevyo si iiyeryáa m̄utima yeemweene vii t̄uk̄u, maa kaa, vira ^at̄umama ni hamwi viri na Masáare ^Yari Mpeho yara ^yal̄uusa, “Vituki vyoosi ^vook̄ut̄ukira, vyook̄unfikira niini.”☆

<sup>4</sup> Sa kira kiint̄u ^chaandikwa aho kali Masáarii ^Yari Mpeho, chaandikwa kutukiindya suusu. Kei chaandikwa sa t̄undoomwiilaangya M̄ul̄uunḡu, kwa njira yo yimirirya na ko tuuriwa mitima fuma Masáarii ^Yari Mpeho.

<sup>5</sup> M̄ul̄uunḡu ^at̄uhéeraa kuyimirirya, na ^atutúuryaa mitima, avaheere nyuunyu m̄utima wo va kiint̄u kimwi k̄un̄u moomutuubirirya Kirisit̄u Yéesu.

<sup>6</sup> Jeyyo, kwa m̄utima umwi, na kwa sawúti imwi, m̄udahe k̄um̄abweeyirya M̄ul̄uunḡu nkongojima. Yeeye ni Taáta wa Mweenevyoosi wiit̄u, Yéesu Kirisit̄u.

## *Masáare Maa ja kwa Vaant̄u Voosi*

<sup>7</sup> Haaha vahokeri viivaanyu ja ^vyeene Kirisit̄u avahokera nyuunyu, sa m̄um̄uretere M̄ul̄uunḡu nkongojima.

---

☆ 15:3 Laanga Sabúuri 69:9.

8 Noovawyiira, Kirisitu uuja kuvatamamira Vayahúudi, sa oonekye kimáári cha Muluungu na kura kwiichuunga Muluungu ^avaheera vala baaba vaavo kukiimane.

9 Abweeyya jeyyo, sa vaantu si ^vari Vayahúudi vamabweeyirye Muluungu nkongojima sa kulaanga na riiso ra wuaja kwaachwe kuri voovo. Ja ^vyeeene vyaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho, “Sa jeyyo, kukabweeyirya ndiri nkongojima kati na kati ya vaantu si ^vari Vayahúudi, kiimba ndiri kuridumbirira irina raako.”✠

10 Kei Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Nyuunyu vaantu si ^muri Vayahúudi, eryi mitima na vaantu vaachwe.”✠

11 Baa kei yasea, “Nyuunyu vaantu voosi si ^muri Vayahúudi muduumbiriri Ijova, nyuunyu vaantu voosi va weeru muduumbi.”✠

12 Nocho kitáabu cha Isáaya chalusa, “Fuma mbyaala ya Yéese, turika riri itáampi, yeeye viimirira ari vaantu si ^vari Vayahúudi, novo mwiilaangya vari.”✠

13 Tamwiilángyaa Muluungu. Uhu, noomuloomba avaheere mwiikalo muja na kweerya mutima koosi kunu mootuuba kumwiilaangya, sa kumwiilaangya kwaanyu kukingike kwa laviro lwa Mutima Muja.

*Kintu ^Chabweeyya Paúli Aandike Barúwa ihí*

✠ 15:9 Laanga Sabúuri 18:49; 2 Samwéli 22:50. ✠ 15:10 Laanga Nkambukira ya Miiri 32:43. ✠ 15:11 Laanga Sabúuri 117:1.

✠ 15:12 Laanga Isáaya 11:10.

<sup>14</sup> Vanaviitũ, kikomi narúmire nyuunyu mwamema wũũja, mwatiite umanyi woosi na kei mwamányire kwiilaangya sáare nyuunyu kwa nyuunyu.

<sup>15</sup> Maa kaa, naándikire masáare aya ko kiitema sa nɪvákumbusikye masáare yamwi. Nabwéeyiirye jeyyo, sa Mulungu aampeera nduwo nɪve

16 mutumami wa Kirisitu Yéesu kwa vaantu  
si ^vari Vayahúudi. Naheewa murimo wo lusa  
Masáare Maaja ya Muluungu ja mweeneisi  
waachwe, sa vaantu si ^vari Vayahúudi vave ja  
mpóryo ^yarumwa ni Muluungu na ^yabweeyyiwa  
nija ni Mutima Muja.

<sup>17</sup> Sa jeyyo, nookiidumbirira ko kundikaniwa na Kirisitu Yésu, sa murimo waani kwa Mulungu.

<sup>18</sup> Niini si ^ndiri yera kuluusika kiintu chiingi tuku. Niini luusika ndiri kira vii Yeesu Kirisitu ^atumama ko tweera niini, sa vaantu si ^vari Vayahúudi vave matu kwa Mulungu. Abweeyya jeyyo, ko tweera masáare ^nalúusa na ^natumama

<sup>19</sup> kwa ngururu ja viintu ^vihwáalarya na isháara, na kwa laviro lwa Mutima Múuja. Jeyyo, nariingirira kira haantu, noovariyula Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu kwaandira múujii wa Yerusaléemu fuuru isi ya kuli ya Iliríko.

<sup>20</sup> Mpiima yaani siku joosi, ni kuvariyula Masáare Maaja haantu irina ra Kirisitu si ^rinateereka, sandiire joojeenga mwaarirywii wa muuntu wingi.

<sup>21</sup>Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yaluuusa,

“Vara ^veene si vanawyiirwa masáare yaachwe,  
koona vari,

na vara ^veene si vanateera masáare yaachwe,

taanga vari.”☆

*Muryungu wa Paúli wo Kooluumbya Róoma*

<sup>22</sup> Iki, noo ^chaankitira ^kari foo nsiindwe kuuja na meenyu.

<sup>23</sup> Haaha sa viintu namárikirye mirimo yaani kunu, na sa viintu navijaa na mpiima yo joovalu-umbya kwa myaaka ^iri foo,

<sup>24</sup> nalámwiire kutweera na aho, kati ^noodoma na isi ya Sipánia. Vyeenda ndiri na nyuunyu aho, kwa siku ngala, na mpiindi ^nookiinaka nookiilaangya kumpeera muri nyambirirya ya lyeendo lwaani.

<sup>25</sup> Maa kaa, haaha tamanya niise na múujii wa Yerusaleému nivatwaarire nyambirirya vaantu va Mlungu kura.☆

<sup>26</sup> Sa vaantu ^vamura Yésu uko Makedonía na Akáaya, vavyeenda kutoola kisaanga chaavo kuvaambirirya vaantu va Mlungu ^vari vakiva uko Yerusaleému.

<sup>27</sup> Kubweeya jeyyo, kwaveerya mitima kikomi, uwo ni murimo waavo kuvaambirirya. Sa kooni vaantu si ^vari Vayahúudi vapata ntálarya ja mitima hamwi na Vayahúudi, novo vasaakwa vavaambirirye Vayahúudi ntálarya jaavo ja viintu vya maviri.

<sup>28</sup> Haaha ^ndiri marikirya murimo uhu, na ^ndiri vaa mutooso wo vaheera visaanga ivi uko Yerusaleému, aho kuuja ndiri noo valuumbya mpiindi ^ndiri kuva njirii nootamanya na isi ya Sipánia.

☆ 15:21 Laanga Isáaya 52:15.  
8:19-21.

☆ 15:25 Laanga 2 Vakorínto

29 Kei namányire siku ^ndiri kuuja na kwaanyu, kuuja ndiri kwa kukiimana kwa ntálarya ja Kirisitu.

30 Haaha vanaviitu, kwa irina ra Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu na kwa kweenda kwa Mutima wa Muluungu, noovakalaamya mave hamwi na niini kunoombera ko manyika mbere ya Muluungu.

31 Noomberi sa ndamuririwe fuma kwa vaantu vara si ^vamura Yéesu uko Yudeea.\* Kei noomberi sa marimo waani uko Yerusaleemu urumwe ni vaantu va Muluungu ^vari uko.

32 Jeyyo, kwa kusaaka kwa Muluungu, ndahe kuuja na kwaanyu kunu neériirye mutima na nturiwe mutima ni nyuuny.

33 Haaha noolomba Muluungu ^ari ncholo ya mwiikalo muja, ave na nyuuny voosi! Kikomi.

## 16

### *Lumbi kwa Vijeengi Vyaachwe*

1 Navyeëndire kavataangya kari nyuuny irumbu riitu ^aséwaa Foíbe. Yeeye ni matumami wa mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu uko iturii ra Kenkiréa.\*

2 Noolomba mumuhokere sa mwaava kiintu kimwi na Mweenevyoosi, ja ^veene vaantu va Muluungu vasaakwa. Mwaambiriryi chochoosi ^cheene yoosaaka, sa yeeye aambirirya ^vari foo baa niini.

---

☆ 15:31 Laanga Mirimo ya Vatumwi 21:27-36. \* 16:1 *Kenkiréa*: Ni ituri ^rijáa mbarimbari ya mayiya, heehi na múuji wa Koríinto. Laanga raamáani ya luyeendo lwa kaviri lwa Paúli kitáabwii cha Mirimo ya Vatumwi 15:36.

3 Nooloomba muunuumbirye vala Pirisiíla na Akíila, vatumami viivaani ko kundikaniwa na Kirisitu Yéesu.

4 Voovo viivika nemwiinemwii sa vahon'ye nkaasu yaani. Nini na mpuka joosi ja vaantu ^vamura Yéesu vara si ^vari Vayahúudi toovadumba.

5 Kei lumbyi mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu ^valámanaa kaayii kwaavo. Nuumbiryi Epainéeto kijeengi chaani. Namweenda munumunu. Yeeye noo ajáa wa ncholo kumuruma Kirisitu uko Ásia.

6 Nuumbiryi Maríia, yeeye amanyika maatuku vii kutamama sa nyuuny.

7 Nuumbiryi Andironíko na Yúnia, Vayahúudi viivaani. Voovo vachuungwa manyololwii hamwi na nini. Voovo vamányirwe kwa vatumwi, na voovo valongoola kumuruma Kirisitu de nini.

8 Nuumbiryi Ampuliáato. Yeeye namweenda ko kundikaniwa na Mweenevyoosi.

9 Nuumbiryi Uribáano matumami mwiiwiiswi ko kundikaniwa na Kirisitu. Nuumburyi kijeengi chaani Sitásiki, namweenda munumunu.

10 Nuumbiryi Apéele. Yeeye arumika ko kundikaniwa na Kirisitu. Nuumbiryi voosi ^vari kaayii kwa Aristobúulo.

11 Nuumbiryi Herodióoni Mayahúudi mwiiwaani. Nuumbiryi voosi ^vari kaayii kwa Narikíiso, voovo ^vamura Mweenevyoosi.

12 Nuumbiryi Tirifaína na Tirifóosa, voovo ni vaantu vaki ^vamányikaa kutamama kari Mweenevyoosi. Nuumbiryi Perisíisi. Yeeye

namweenda. Yeeye ni muntu muki wiingi  
^atamama ko manyika kwa Mweenevyoosi.

<sup>13</sup> Nuumbiryi Rufáasi na íyo waavo. Rufáasi ni  
muntu ^asaawulwa murimwii ni Mweenevyoosi,  
na íyo waavo kwaani ni ja íyo wiitu.

<sup>14</sup> Nuumbiryi Asinkiríito, Fulegóoni, Hérime,  
Patiróoba, Hérima na vaaniitu ^vamura Yéesu  
^vari novo.

<sup>15</sup> Nuumbiryi Filolóogo, Yulía, Neréea na  
irumbu raachwe, Olímpa na vaantu voosi va  
Mulungu ^vari novo.

<sup>16</sup> Mundookiiluumbya viija ko kiisundira.  
Mpuka joosi ja vaantu ^vamura Kirisitu  
voovaluumbya.

### *Flairiri na Lumbi jo Kiimikirirya*

<sup>17</sup> Vanaviitu, noovakalaamya mundoolaanga  
vara vaantu ^varéetaa usoonki wo kiikera nkova,  
vara ^vavíkaa viintu vyo kunguvarya mbere  
yaanyu. Kei, vakíkanaa ukiindya ^mwakiindiwa.  
Vanehi avo vaantu.

<sup>18</sup> Sa vaantu ^vari jeyyo, si vamatámamiraa  
Kirisitu Mweenevyoosi tuku, kiri vyoova jeyyo,  
voovo vatámamiraa uláku waavo veeneevyo. Kwa  
masáare yaavo ^yari mwerere na yo koongoola,  
vakóoveraa mitima ya vaantu ^vari ferefere kuri  
kuruma kwaavo.

<sup>19</sup> Kira muntu ateera kuva matu kwaanyu  
na sa jeyyo niini neeriwa mitima. Maa kaa,  
noosaaka mave na tooti yo taanga maaja na mave  
si ^mutámamaa mavi.

<sup>20</sup> Ne Mulungu ni ncholo ya mwiikalo muja.  
Yeeye pucha ari chaangu Irimu majewii yaanyu.



Nduwo ya Mweenevyoosi wiitũ, Yéesu Kirisitũ  
ive na nyuunyu. Kikomi.

<sup>21</sup> Timotéeo, matumami mwiiwaani,  
avalúumbiirye. Baa Lukío, Yasóoni na Sosipáta,  
Vayahúudi viivaani, vavalúumbiirye.

<sup>22</sup> Naani Teritío ^nookaandika baráwa ihĩ sa  
Paúli, navalúumbiirye kwa irina ra Mweenevyoosi.

<sup>23</sup> Mulúumbiiwe ni Gáayo, mweenenyumba  
kũuntũ ^niĩkalaa, kei kũuntũ mpuka yoosi ya vaantũ  
^vamura Yéesu ^valámaníraa. Kei Erásto, yeeye  
^ĩmiríraa mpía ja múuji uhũ, na Kwálito mwaaniitũ  
vavalúumbiirye. [

<sup>24</sup> Nduwo ya Mweenevyoosi wiitũ, Yéesu Kirisitũ,  
ive na nyuunyu voosi. Kikomi!]

<sup>25</sup> Haaha tumubweeyirye nkongojima  
Mulũngũ, yeeye ^adáhaa bweeyya kuruma  
kwaanyu kwiisikane kwa luviro lwa Masáare  
Maaja ya Yéesu Kirisitũ ^navakiindya. Masáare  
Maaja aya, yavĩkwa fuumbo keende aho ncholo,

<sup>26</sup> maa kaa, haaha yakunukulwa ko tweera  
masáare ^yaandikwa ni valáali na mutwe.  
Mulũngũ wa siku ^jisiina uhero, alairirya kimáári  
ikyo kikunukulwe kwa vaantũ, sa vaantũ va  
isi joosi ja weerũ vamura na vave na matu  
kwaachwe.

<sup>27</sup> Mulũngũ yeemweene vii noo ^ari na tooti  
joosi, adũmbwe kwa siku ^jisiina uhero ko tweera  
Yéesu Kirisitũ! Kikomi!

## **Rangi** **Rangi Translation Project (New Testament)**

copyright © 2023 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rangi

Contributor: Wycliffe USA

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-08

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 May 2025 from source files dated 8 May 2025

f1dc5da6-bc39-5ea5-ac13-942132b5feb6